Prof. Dr. İsmail Yakıt

TÜRK-İSLÂM KÜLTÜRÜNDE EBCED HESABI VE TARİH DÜŞÜRME

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 245
KÜLTÜR SERİSİ: 65

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-975-437-084-3

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1992

Yeniden gözden geçirilmiş ilaveli
5. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Akçaburgaz Mah. 137. Sok.No: 12 Esenyurt / İstanbul / TÜRKİYE
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

İstanbul- 2022

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Prof. Dr. İsmail Yakıt; 1950'de Denizli'nin Tavas İlçesi Kızılcabölük Bucağı'nda dünyaya geldi. İlk ve ortaokulu memleketinde, liseyi Denizli'de bitirdi. Yüksek tahsilini Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde (1970–1974) tamamladı.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından burslu olarak Fransa'ya gönderildi. "Paris-IV Sorbonne Üniversitesi'nde" Doktora yaptı (1974–1979). Doktora tez çalışmaları esnasında, Sorbonne Üniversitesi'nde Mukayeseli Felsefeler Dalı'nda İhtisas Diploması aldı (1976). Kahire (Mısır) Üniversitelerinde araştırmalarda bulundu (1976–1977). Paris Tıp Fakültesi'nin Juvisy Dokümantasyon Merkezinde araştırmalar yaparak "Anthropologie biologique" sertifikası aldı (1978).

1979'da İslam Felsefesi ve Mukayeseli Felsefeler dalında Paris-IV Sorbonne Üniversitesi'nde hazırladığı evrim teorileri üzerindeki Doktora tezini "Pekiyi" dereceyle savunarak yurda döndü. Erzurum Atatürk Üniversitesi İslami İlimler (İlahiyat) Fakültesi'ne Dr. Asistan olarak girdi (1980). KKTC'nde Yedek Subay olarak askerlik yaptı (1980–1981). Yardımcı Doçent oldu (1982). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü Türk-İslam Düşüncesi Tarihi Anabilim Dalı'na naklen tayin oldu(1984). Doçent oldu(1986). İslam Felsefesi Profesörlüğü'ne yükseltildi ve akabinde S.D.Ü. İlahiyat Fakültesi Kurucu Dekanlığı'na tayin edildi(1993). Üç dönem arka arkaya dekanlık yaptı(1993–2003). Bu arada Sosyal Bilimler Enstitüsü Kurucu Müdürlüğü görevini de yürüttü (1993–1999). Halen Antalya'da Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde Bölüm Başkanı olarak görev yapmaktadır.

Fransızca ve Arapça bilen İsmail Yakıt'ın, 40 yılı aşkın akademik hayatı boyunca, yayınlanmış çok sayıda kitabı, makale ve bildirisi vardır. Çalışmalarının bazıları İngilizce, Fransızca, İspanyolca, Arapça, Almanca, Uygurca, Özbekçe ve Japoncaya çevrilmiştir.

Yayınlanmış Kitaplarından Bazıları: *Ihvan-ı Safa Felsefesinde Bilgi Problemi; Türk-İslam Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme; Batı Düşüncesi ve Mevlâna; Atatürk ve Din; Yunus Emre'de Sembolizm, Türk-İslam Düşüncesi Üzerine Araştırmalar; Osmanlı Araştırmaları; Hz. Peygamber'i Anlamak; Kur'a'n'ı Anlamak; İslam'ı Anlamak; Zaman Değirmeni; Yakut'tan Tarihler; Tıp Felsefesi ve Etiği Üzerine; Mevlâna'da Aşk Felsefesi; Arşiv Belgeleri Işığında Kızılcabölük; Geçmişten Günümüze Uzunpınar; Hatıralarıyla İz Bırakanlar, Türklüğü Tartışılan Meşhurlar.*

Bazı Tercümeleri: *İbn Sina Felsefesi ve Ortaçağ Avrupasındaki Etkileri (Goichon'dan terc.); Galen'e Reddiye (Farabi'den terc.); Erdemli Tabip Bir Filozof Olmak Zorundadır (Galen'den terc.); İbnü'l-Arabi ve Fahreddin el- Razi'nin Düşüncesinde İlahî Ben ile Beşerî Ben (Arnaldez'den terc.)*

İsmail Yakıt'ın bütün yayınlarını görmek için:

www.ismailyakit.com

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR **14**
TRANSKRİPSİYON CEDVELİ **18**
HİCRÎ ve MİLÂDÎ TARİHLERİ BİRBİRİNE ÇEVİRME FORMÜLÜ **18**
ÖNSÖZ **19**
İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ **25**
I- EBCED NEDİR? **27**
A- EBCED KELİMESİ VE ALFABEYİ OLUŞTURAN DİĞER KELİMELER 27
B- MENŞEİNE DAİR RİVAYETLER VE YORUMLAR 28
1- Altı Şah 29
2- Altı Şeytan 29
3- Haftanın Günleri 29
4- Altı Dönem 29
5- İlâhî İsimlerin Altı Anahtarı 31
6- Altı Emir ve Yasak 33
7- Didaktik Tavsiyeler 33
8- Diğer Rivayetler 34
C- RAKAMLAR VE HARFLER METAFİZİĞİ 35
D- DİĞER ALFABELERDE HARFLER VE RAKAMLAR 38
1- Romen veya Latin Harfleri ve Rakamları 38
2- Fransız Rakamları veya Mâlî Rakamlar 38
3- Yunan Harfleri ve Rakamları 39
4- İbranî ve Süryanî Harfleri ve Rakamları 39
E- EBCED DÜZENİNDE RAKAM-HARF İLİŞKİSİNİN TARİHÎ GELİŞİMİ VE HERMETİZM 42
1- Alfabenin Ortaya Çıkışı 42
2- Harflerle Alfabetik Numaralandırma = Ebced Düzeni 43
3- Kuzeybatı Samilerindeki Sayısal Gösterimler 45
4- Hermetizm Bağlantısı 49
II- EBCED HESABI **51**
A- TANIMI 51
B- ÇEŞİTLERİ 51
1- Asıl Ebced Hesabı = Küçük Ebced Hesabı (=Cümel-i Sağir) 51
2- En Küçük Ebced Hesabı (=Cümel-i Asğar) 52
3- Büyük Ebced Hesabı (=Cümel-i Kebir) 53
4- En Büyük Ebced Hesabı (=Cümel-i Ekber) 53
C- MÜŞTEREK SAYI ÇİZELGESİ 54
D- EBCED'İN KULLANILDIĞI YERLER 55
1- Günlük İhtiyaçlar ve Haberleşmelerde 55
2- İsim Sembolü Olarak 55

3- Çocuğa İsim Verilirken 58
4- Kitap ve Makalelerde 59
a) Kitap Sayfalarında 59
b) Kitapların Ay ve Sene Kayıtlarında 60
c) Yazı Bölümlerinde 60
d) Madde Başlıklarında 60
5- Resmî Devlet Kayıtlarında 60
a) Vak'anüvis Kayıtlarında 61
b) Vakıf Kayıtlarında 61
c) Sayımlar ve Envanter Hesaplarında 61
6- İlimlerde 62
a) Fen İlimlerinde 62
a1) Fizik-Matematik ve Astronomide 62
a2) Mimarlıkta 63
Mimar Sinan'ın Eserlerinde Ebced 63
Mühim Bir Açıklama 66
b) Cifr ve Vefk İlimlerinde 73
b1) Büyü ve Muskalarda 73
b2) Burçları Öğrenmede (=Eş Seçimi ve Astrolojide) 74
b3) Define Aramada 75
c) Tasavvuf ve Din İlimlerinde 76
c1) Tasavvufî Yorumlarda 76
c2) Zikr Sayılarının Belirlenmesinde 77
c3) Kur'ân Tefsirlerinde 77
c4) Kadir Gecesinin Tesbitinde 79
d) Musikîde (=Ebced Notası) 80
e) Sanat Eserlerinde 82
f) Askeri Sayımlarda 83
7- Tarih Düşürmede 86
E- TARİH DÜŞÜRMEDE GEREKLİ BİLGİLER 86
1- Tanımı 86
2- Tarihler Nasıl Hesaplanır? 86
3- Ebced Hakkında Gerekli İmlâ Kuralları 89
a) Telâffuz ve Hatt Özelliği 90
b) İmlâ Değişikliği 90
c) Terkiplerin Durumu 91
d) Şeddelerin Durumu 92
F- NELERE TARİH DÜŞÜRÜLMÜŞTÜR? 92
1- Mansıb ve Tayinlere 93
a) Padişahların Tahta Çıkmasına (=Cülûs) 93
b) Sadrazamların Tayinlerine (SM, 19-21, ABI, 228) 94

c) Şeyhülislâm Tayinlerine (SM, 26-7) ... 100
d) Diğer Tayinlere ... 103
2- Doğumlara ... 107
3- Sünnet Olanlara ... 111
4- Evlenmeler ve Düğünlere ... 112
5- Ölümlere ... 114
a) Kendi Eceliyle Vefat Edenlere ... 114
b) Şehit Olanlara ... 118
c) Boynu Vurulanlar - Katledilenler ve Cinayetlere ... 120
d) İntihar Edenlere ... 122
6- Zaferler veya Fetihlere (=Fütûhât) ... 122
7- Umumî Felaketlere ... 127
8- Cami, Mescid, Tekke, Zaviye, Medrese, Han, Hamam, Hastane, Köprü, Çeşme vs. Gibi Sadaka-i Cariyelerin İnşa ve Tecdidlerine ... 128
9- Yazma ve Basma Kitapların Tamamlanışına ... 135
10- Seyahatlara ... 138
11- Taht Kavgaları, İsyanlar ve Görevden Azlolanlara ... 140
12- Antlaşma, Kongre ve Sempozyumlara ... 141
13- Yeniyıl Tebrikleri ve Kutlamalara (SM, 64-66) ... 141
14- Hiciv ve İstihza İçin ... 143
15- Diğer Konulara ... 147
G- FARSÇA VE ARAPÇA TARİHLER ... 150
1- Farsça Düşürülen Tarihler ... 151
2- Arapça Düşürülen Tarihler ... 153
H- ÂYET VE HADİSLERLE DÜŞÜLEN TARİHLER ... 160
III. BAŞLANGICINDAN GÜNÜMÜZE TARİH DÜŞÜRME SANATI ... 165
A- BAŞLANGICI ... 165
1- İlk Belirtiler ... 165
2- İstanbul'un Fethine Düşürülen Tarihler ... 171
3- Hızır Bey ve Açtığı Çığır ... 173
B- GELİŞME DEVRİ ... 175
1. Hicrî IX. Asrın İkinci Yarısı (857-900 Yılları Arası) ... 175
2- Hicrî X. Asır (901-1000) Yılları Arası ... 182
3- Hicrî XI. Asır (1001-1100 Yılları Arası) ... 207
4- Hicrî XII. Asır (1101-1200 Yılları Arası) ... 229
C- ALTIN ÇAĞI ... 251
1- Sururî: Hayatı ve Şahsiyeti ... 251
2- Sururî'nin Kendisinden Önceki Olaylara Tarih Düşürmesi ... 254
3- Sururî'nin Kendi Hayatını Tarihlemesi ... 257
4- Sururî ve Hicrî 1211 Senesi ... 257
5- Sururî'nin Çok Tarih Düşürme Yeteneği ... 259

6- Sururî'den Nükteli Tarihler 260
7- Hicrî XIII. Asırda Sururî'nin Çağdaşı Müverrihler Tarafından Sururî'nin Ölümüne Kadar Düşürülen Tarihler 265
D- SURURÎ'DEN TANZİMAT'A KADAR 276
1- Müverrihlerin Çoğalması 276
2- Olaylara Müşterek Tarihler 287
E- TANZİMAT'TAN LATİN HARFLERİNİN KABULÜNE KADAR 291
1- Hicrî XIII. Asrın Sonuna Kadar (1255-1300) 291
2- Hicrî XIV. Asır'dan Harf İnkılâbına Kadar 311
F- LATİN HARFLERİNİN KABULÜNDEN GÜNÜMÜZE KADAR 331
1- Hicrî XIV. Asrın Sonuna Kadar (1347-1400/1928-1979) 331
2- Hicrî XV. Asır... (1401/1980'den Günümüze Kadar (= 1438/2017) 349
G- RUMÎ (= MALÎ) TAKVİME GÖRE DÜŞÜRÜLEN TARİHLER 362
H- MİLÂDÎ TAKVİME GÖRE DÜŞÜRÜLEN TARİHLER 376
İ- KURTULUŞ SAVAŞI VE ATATÜRK İÇİN DÜŞÜRÜLEN TARİHLER 403
IV- TARİH TÜRLERİ VE FORMÜLLERİ 415
A- MA'NEN TARİHLER 416
1- Kelime Tarihler 416
a) Bir Kelimeli Tarihler 416
b) Terkip Halindeki Tarihler 417
c) Kelime ve Terkip Halinde Olan Tarihlerin Tarih Manzumelerindeki Yeri 419
2- Tam Tarih 423
a) Asıl Tam Tarih 424
b) Katmalı Tam Tarih 426
c) Dolaylı Tam Tarih 427
3- Ta'miyeli Tarih 431
a) Eksik Ta'miye 431
b) Fazla Ta'miye 436
4- Noktalı Harflerle Tarih 441
a) Asıl Noktalı Harflerle Tarihler 442
b) Ta'miyeli-Noktalı Tarihler 445
5- Noktasız Harflerle Tarih 447
a) Noktasız Harflerin Hesaplanmasıyla Tarih: 447
b) Hiç Noktalı Harf Kullanılmadan Düşürülen Tarihler 449
6- Noktalı ve Noktasız Harflerle Tarih 450
7- Katmerli Tarihler (=Dütâ-Setâ-Ratâ...) 451
a) Asıl Katmerli Tarih 451
b) Beyitle Katmerli Tarih 453
c) Noktalı-Noktasız Katmerli 454
d) Katmerlinin Katmerlisi Tarih 456
8- Katıp-Atma Yoluyla Tarih 457

9- Muvassal Harflerle Tarih 461
10- Mukatta'a (Kesik) Harflerle Tarih 462
11- Mükerrer Harflerle Tarih 463
12- Gayr-i Mükerrer Harflerle Tarih 464
13- Müveşşah (= Tevşîh = Akrostiş) Harflerle Tarih 464
14- Beyitle Tarih 468
a) Her Mısra'ı Birer Tarih Olan Beyitler 468
a1) Her Mısra'ı Birer Tam Tarih Olan Beyitler 468
a2) Her Mısra'ı Menkut Tarih Veren Beyitler 473
b) Beytin Tamamı Sadece Bir Tarih Veren Beyitler 475
b1) Beytin Tamamının Bir Tam Tarih Olması 475
b2) Beytin Tamamının Menkut Bir Tarih Vermesi 477
c) Müstezâd Yollu Tarihler 478
B- LAFZEN TARİHLER 481
C- LAFZEN VE MA'NEN TARİHLER 484
1- Fazla Ta'miyeli Lafzen ve Ma'nen Tarihler 488
2- Eksik Ta'miyeli Lafzen ve Ma'nen Tarihler 489
D- KARIŞIK TARİHLER 489
1- Aktarmalı Kümelerle Tarih 489
a) "Birler", "Onlar" ve "Yüzler" Kümelerinin Aktarılması 489
b) Bileşik Formüller Yoluyla Aktarma 493
c) Çok Fazla Tarih Veren Beyitler: 22-30-64 ve 80 Tarihli Beyitler ve Hesaplanışları 497
c1) Sururi'nin 22 -Tarih Veren Beyti 497
c2) Hâşimî'nin 30 Tarih Veren Beyti 500
c3) Resmî'nin 64 Tarih Veren Dörtlüğü 502
c4) Hasan Hakkı'nın 80 Tarih Veren Beyti 502
E- SATRANÇ USÛLÜ TARİH 504
F- MU'AMMA TARİHLER 505
1) Mu'amma Hakkında Bazı Açıklamalar 505
2) İzhâr-ı Muzmer Yoluyla Tarih 507
3) Bazı Yazma Eserlerin "Ferağ" ve "İstinsah" Kayıtlarında Görülen Mu'amma Usûlü Tarihler 509
G- BİLMECELİ TARİHLER 521
SONUÇ VE TÜRK-İSLÂM KÜLTÜRÜNDEKİ YERİ 527
KİTABIN BİTİŞİNE TARİHLER 533
KAYNAKLAR 535
SÖZLÜK 545
İNDEKS 565

ÖNSÖZ

Türk-İslâm kültür ve medeniyetinde müstesna bir yeri olan ebced hesabı ve tarih düşürme konusu, kültürümüzü araştıran herkesin yakın ilgisini çeker. Zira, atalarımızdan bize intikal eden cami, medrese, kütüphane, çeşme, hastane, kışla, şadırvan, köprü ve mezar taşları gibi bütün kültür ve sanat abidelerinin kitabelerinde ebced hesabıyla tarihlere rastlamaktayız. Hatta yazma ve basma olarak bize intikal eden Osmanlı Türkçesiyle yazılmış bütün ilmî ve edebî eserlerin tamamına yakın kısmında bu hesapla düşürülmüş tarihler oldukça fazladır. Kültürümüzün bir parçasını teşkil eden bu hususun cidden ele alınıp etraflı bir şekilde incelenip gün yüzüne çıkarılması gerekmektedir. Her önsözde gözüken "şimdiye kadar konuyla ilgili derli toplu bir çalışma yapılmamıştır" şeklindeki bir ifadeyi mutad olduğu için değil, cidden böyle bir şeyin yapılmadığını samimiyetle tekrarlıyoruz. Gerçi M. Mercanlıgil *"Ebced Hesabı"* adında küçük bir kitap neşretmiştir ama, eksik ve yanlışları bir tarafa bırakılırsa sadece bir tanıtmadan ibaret kalmıştır. Ebced hesabı ve tarih düşürme ile ilgili bilgiler, ancak bazı kitap sayfalarında, gazete, dergi ve münferit makalelerde, sözlük ve ansiklopedilerin "ebced" ve "tarih" maddelerinde kısa ve fragmenter olarak yer almıştır. Dolayısıyla konu üzerinde derinliğine güçlü ve detaylı bir çalışmadan toplumumuz ve kütüphanelerimiz maalesef mahrumdur.

İlk çalışmalarını 1974'de tamamladığımız ve o zaman "Ebced ve Tarih Hesapları" adını verdiğimiz bir çalışmamız doksan sayfa tutarında olup ebced ve formülleri hakkında genel bazı bilgileri ihtiva etmektey-

di. Neşredilmeyen bu çalışma, aradan geçen 17-18 yıl zarfında öylesine bir doküman birikimine kavuştu ki, sonucunda, Osmanlı Türk toplumunun eser bıraktığı ve bu hesabı kullandığı her yerden örnekler elde etme imkânı doğdu. Gerçekten, Yemen'den Macaristan'a, Azerbaycan'dan Cezayir'e kadar bütün İslam coğrafyasının özellikle Türk-İslâm âleminin sınırları içinde yer alan cami, medrese, köprü, çeşme, türbe ve mezar taşlan gibi tarihî kültür varlıklarımızın kitabelerinin bir kısmı bizzat gidilerek, bir kısmı da eserlerden taranarak fişlenmiştir. Bu arada başta divanlar olmak üzere yüzlerce eser taranmış, aynı zamanda özellikle İstanbul'daki hazireler ve mezarlıkların mezar taşlarının tarihli olanları sistematik bir fişlemeye de tarafımızdan tabi tutulmuştur. Böylece fiş sayısı cem'an onbeş bini aşmıştır.

Bu kadar geniş ve bol malzemeyi değerlendirmek için yapılması gereken fişlerin metodolojik tasnifiydi. Bunun için de gerekli olan dinamik bir plan yapmaktı. Zira herhangi bir tarih mısraı, bu planda kendiliğinden yerini almalıydı ve hattâ planın gerektiğinde her yerinde kullanılabilmeliydi. Seçilen fişlerden bir kısmı da kronolojide gösterilmeliydi. Konunun iyi takip edilebilmesi için de alt başlıklar konmalıydı. İşte bütün bu sebeblerden dolayı, konuyu dört ana bölümde ele aldık. İlkin "Ebced nedir?" konusunu ele alarak, menşeine dair bulunabilen bilgi ve rivayetlerin yanısıra, rakam-harf ilişkilerini ve diğer alfabelerdeki ebced konularını inceledik, ikinci bölümde, "Ebced Hesabı"nın ne olduğunu ortaya koymaya çalıştık. Çeşitleri, kullanıldığı yerleri ve özellikle tarih düşürmede kullanılması hakkında geniş bilgilerin yanısıra, Arapça ve Farsça düşürülen tarihlerle, âyet ve hadislerden düşürülen tarihleri inceledik. Üçüncü bölümde ise, başlangıcından günümüze kadar düşürülen tarihlerden her yıla ait en az bir örnek göstermek istedik. Kendi içinde kısımlara ayırdığımız bu bölümde başlangıcını, gelişme devrini, altın çağını ve özellikle Sururî'nin bu işteki maharetini, Sururî'den Tanzimat'a ve oradan yeni harfleri kabule kadar, kronolojik bir sıra içinde ele almaya çalıştık. Sonra da yeni harfleri kabulden günümüze kadarki tarihlere, ilgili takvime göre kronolojide yer verdik. Yine bu bölüm içerisinde Rumî ve Milâdî takvime göre düşürülen tarihleri kronolojileri içerisinde gösterdikten sonra, Kurtuluş Savaşı ve Atatürk'e düşürülen tarihleri de ele aldık. Dördüncü ve son bölümde,

"Tarih Türleri ve Formülleri"ni inceledik. Kendi içinde beş ana kısımda ele aldığımız bu türlerin yine alt başlıklarla ihtiva ettiği formül sayısı 30'u aşmaktadır. Diğer eserlerde kiminde 8, kiminde 9 ve kiminde 15 olarak ele alınan tür sayısının ilk defa bu çalışmamızla 30'u aştığı görülecektir.

Sonuç kısmında ise Türk-İslâm kültüründeki yeri ve önemi açısından genel bir değerlendirme yapılmış ve kültürümüzdeki etkisi ve önemi 15 ana madde halinde gösterilmiştir. Sözlük kısmında ise ikibine yakın Osmanlı Türkçesi'nin kelimesi ve deyiminin karşılıkları verilmiştir ki, okuyanlar metinleri ve tarih manzumelerini anlamakta zorluk çekmesinler.

Çalışma içinde yer alan Farsça ve Arapça tarih mısralarının sayfa altında dipnotlar içinde tercümeleri verilmiş olduğundan bunlara tekrar sözlük kısmında yer vermedik. En sona da seçilmiş kaynaklar ve indeksi koyduk.

İşte bu plan dahilinde gerçekleştirdiğimiz bu kitabı yazarken karşılaştığımız ikinci büyük problem "imlâ" problemi idi. Bu husus konunun kendisinden kaynaklanmaktadır. Hatta "Ebcedde imlâ olmaz" sözü meşhurdur. Tarihi verebilmek için müverrih düzgün bir imlâ ile yazdığında, şayet tarih çıkmazsa imlâda yapılabilecek bazı tadilatlara girişir. Gerek tarihin tam olarak bulunması ve gerekse vezinden dolayı yapılan bu tadilat ve işlemler imlâyı da büyük ölçüde etkilemektedir. Biz, burada her müverrihin kendi imlâsına riayet etmeye çalıştık. Eski imlâda kullanılan "oldı, öldi, oğlı..." gibi sonu ya (ى) harfi ile biten kelimelerin imlâsını aynen koruduk. Ancak 1928 (H. 1347)'den sonra düşürülen tarihlerde eski harflerle gösterildiğinde sonunda ya (ى) olsa bile yeni imlâ gereği "oldu, öldü, oğlu..." şeklinde gösterdik. Fakat bu dönemde bazı muktebes metinlerdeki klasik imlâyı aynen almak gereğini hissettik. "Bey" kelimesi de eski imlâda "big" ve "beg" şeklinde yazıldığından aslına sadık kalmak için aynen gösterdik. "Hoca" ve "Molla" kelimeleri "Hᵛace", "hâce", "minla, mulla, monla" gibi, değişik telâffuz ve imlâları olduğundan "hoca" şeklini yeni imlâda koruduk, diğerinin ise eski imlâdaki kullanılışına sâdık kaldık. Bundan başka belirtmemiz gereken bir başka husus da özel isimlerden yapılmış eser ve mekan adlarıdır. Bunları geleneksel olarak kullanıldıkları şekliyle

vermeye çalıştık. Özel isimlerden yapılmış bu gibi isimleri mümkün mertebe bitişik yazmaya çalıştık. Meselâ: Sultanahmet, Yusufpaşa, Kocamustafapaşa gibi.. Ancak üç özel isimden fazla olanlarını ise bitişik yazmamıza imkân yoktu. Meselâ: Cihangir-zâde Hacı Hasan Paşa Çeşmesi gibi...

Her ne kadar bir transkripsiyon cedveli verdikse de, artık günümüzde her harf için bir transkripsiyon işareti gerekli olmadığından çok yerde bu işaretleri kullanmadık. Ancak telâffuzu aynı, yazılışları ve anlamları farklı olan kelimeler için gerekli transkrpisiyon işaretlerini kullandık. Tarih mısraları için ise, orijinal şekilleri aynen yazıldığından transkripsiyona pek ihtiyaç kalmamıştır. Bununla beraber, yazılıp da okunmayan özellikle Arapça terkiplerdeki elif harfini (') işaretiyle verdik. 'Ayn (ع) harfininin transkripsiyonunu tarih manzumelerinde gösterdik. Ancak Arapça'dan dilimize geçmiş ve 'ayn harfiyle yazılan Ömer, Osman, Abdullah, Aynî, Ulvî ve İffeti gibi kişi adları ve mahlaslarında 'ayn harfinin transkripsiyonunu gerekli görmedik. Yine bu cümleden olmak üzere, ğayn (غ) harfini, ebced konusunun tekniği gereği "ğ" ile yazdık. Keza Arapça'dan dilimize geçmiş Ragıp, Galip gibi kişi adlarında ise "g" şeklinde gösterdik. Arapça kökenli kelimelerde yer alan ve dilimize iki farklı telaffuzla geçen dâd (ض) harfinin her iki telaffuz şekline konteks içinde yer verdik. Meselâ: Kadıköy'de bu harf "d" sesi, "zarar" kelimesinde ise "z" sesi vermektedir. Bu sebeple Türkçe telâffuz şekillerini bozmamak için her iki yazılış şekli korunmuştur. Bu arada bazı özel imlâlara da yer verdik. Meselâ: Arapça "Ebâ yezîd" kelimesinden gelen ve dilimize elifsiz olarak "Bâyezîd" şeklinde özel isim olarak girmiş olan bu kelime bugün dilimizde "Bayezit", "Beyazıt", "Beyazit" gibi değişik kullanılmaktadır. Artık Türkçeleşmiş bu kelimeyi Türkçe ses uyumu gereği, sadece kendi cümlelerimizde "Bayazıt" şeklinde kullandık.

Eseri hazırlarken karşılaştığımız üçüncü büyük problem vezin problemidir. Pekçok tarih mısraının aruz vezinleri doğrudur. Ancak pek azında vezin bozuktur. İleride de görüleceği gibi, müverrih düşürdüğü tarih mısraını her hangi bir vezne uyduramazsa, onu öylece vezinsiz bırakıyor ama manzumeyi vezinli olarak tanzim ediyor. Şunu da hemen belirtmekte yarar vardır ki, bazı tarih manzumelerinin mısralarının

her biri ayrı ayrı vezinlerdendir. Bazıları ise karışık aruz cüzlerinden kurulmuş manzumelerdir. Bazı kaynaklarda yanlış okunmuş kelimeleri ve vezin hatalarını düzeltmeye çalıştık. Bazı mezar taşlarındaki manzumeleri veznine göre tamir etmeye gayret gösterdik. Arapça ve Farsça kelimelerde açık hecelerde uzun ünlüleri (ˆ) ile gösterdik. Kapalı hecelerde vezin gereği hece bir buçuk değerinde ise ünlüye (ˆ) işareti konmuştur. Bunun dışındaki kapalı hecelerde uzunluk işareti gerekli gördüğümüz yerlerin dışında genelde kullanılmamıştır.

Bu ilmî araştırmanın hem pratik ve hem de kaynak olmak açısından iki önemli özelliği dikkate alınmalıdır. Pratik olarak; eseri okuyanların her hangi bir kitabeyi veya tarih manzumesini okuyup tarihini kolaylıkla bulabilmelerine yardımcı olmasıdır. Kaynak olarak ise; bilhassa şimdiye kadar düşürülen tarihler hakkında bir "külliyat" olmasıdır. Bu yüzden eseri hazırlarken her yıla ait en azından bir örnek göstermeye çalışarak bol miktarda tarih örnekleri sergiledik. Yukarıda bahsettiğimiz onbeş bin örnek içinden en çarpıcı ve en önemli olduğuna kanaat getirdiğimiz tarih manzumelerinin ikibinden fazlasına yer verdik. Böylece mazide her hangi bir yılda düşürülen tarihlerin en önemlileri kolaylıkla bulunabilecektir. Bu açıdan bakıldığında bu kitap, konuya ilgi duyanlara bir rehber olabileceği gibi, üniversitelerimizin özellikle İlahiyat Fakültesi ile Edebiyat Fakültesi'nin Tarih, Sanat Tarihi ve Türk Dili ve Edebiyatı öğrencilerine yardımcı ders kitabı olabilecek nitelikte hazırlanmıştır.

Kitap basılmadan önce, herbirinde konunun ayrı bir bölümünü ve veçhesini ele almak ve tanıtmak kaydiyle, İstanbul'da beş ayrı konferans verdik. Fatih Millet Kütüphanesi, Süleymaniye Kütüphanesi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Bölümü'nde ve İlim Kültür ve Sanat Vakfı'nda verdiğimiz bu konferanslarda sayın dinleyicilerden tevcih edilen soruların cevaplarını kitabımızda vermeğe çalıştık. Bu arada kendi düşürdüğümüz tarihlerden örnekler de vererek altına mahlasımız olan "Yakut" ismini yazdık.

Her şeye rağmen hatalar mı? Elbette olacaktır. Zaten hiçbir beşerî eser hatadan salim değildir. Görülebilecek noksanlıklar ve kayda değer hataların bildirilmesi bu satırların yazarının ancak minnettarlık duygularını artırır.

Eseri hazırlarken, kitabeleri ve hazireleri tararken pekçok dostumuzun az veya çok, uzaktan veya yakından katkıda bulunduklarını itiraf etmeliyiz. Kendilerine teşekkür borçlu olduğumuz bu kişilerin hepsini burada saymaya imkân yoktur. Ancak, kitabı bir an önce neşretmem için her gördüğü yerde soran ve artık aramızda olmayan merhum Prof. Dr. Amil Çelebioğlu'na Tanrı'dan rahmet diliyorum. Ayrıca konunun Türk kültürü açısından çok önemli olduğunu ısrarla belirterek teşviklerde bulunan emekli Prof. Dr. Nihat Keklik hocama şükranlarımı arz ediyorum. Kitabı bitirdikten sonra, gerekli tashih ve vezin kontrollerinde yardımlarını esirgemeyen aziz dostlarımız: Prof. Dr. Kemal Yavuz ve Dr. Yaşar Akdoğan ile Türkçe'nin imlâsıyla ilgili faydalı önerilerde ve yardımlarda bulunan Prof. Dr. A. Mertol Tulum'a teşekkürlerimi sunarım. Kitabın basımını can ü gönülden destekleyen arkadaşımız Mehmed Niyazi ile basım için her türlü gayret ve titizliği göstererek katkıda bulunan Ötüken Yayınevi'nin başta sayın müdürü Nurhan Alpay Bey olmak üzere diğer bütün çalışanlarına teşekkürü bir borç bilirim. Dileğimiz, bu kitabın bu sahada yapılacak araştırmalara bir kaynak teşkil etmesi ve bundan daha mükemmel çalışmaların meydana getirilerek Türk-İslâm kültürünün ortaya çıkarılması, aydınlatılması ve kültürümüze hizmetin devamının sağlanmasıdır.

Tevfik ve hidayet Allah'tandır.

İstanbul, 1991 *İsmail YAKIT*

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

"Türk-İslâm Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme" adını verdiğimiz bu eser, ilk baskısını yaptığı 1992 yılından beri, konunun kültürümüzde ne kadar geniş ve derin bir yeri olduğunu gözler önüne sermiş ve böylece Türk okuyucusu ile kültür tarihi araştırması yapanların yakın ilgisini çekmişti. Zaten son 7-8 yıldır piyasada nâdir bulunan bir kitap haline gelmesi bunun en önemli bir kanıtıdır.

Geçen bunca zaman içerisinde konuyla ilgili olarak, bir hayli yeni malzeme ve bilgi birikimi oldu. Bu arada tarih düşürme sanatının günümüzde de devam ettiği tezini te'yid eden bazı usta kalemlerin mevcudiyetini memnuniyetle müşahede etme fırsatını da elde ettik.

Bu kitabın elinizdeki baskısının daha mükemmel olması için uzaktan ve yakından pek çok dostumuzun, ilgi ve yardımlarını gördüğümüzü itiraf etmeliyiz.

Özellikle:

Kitabın ilk baskısı çıktığında baştan sona okuyarak gerekli tashihlerde bulunan Sn. Y. Müh. Mimar Necmeddin Hilâv Beyefendi'ye;

Yine kitabın ilk baskısı çıktığında "ebced notası" hakkında bilgi verilmemiş diyerek Türk-İslâm musikisinde ebced notası üzerine hazırladığı bir yazıyı, müteâkip baskıya alınması ricasıyla tarafımıza ulaştıran Şair Bestekâr, Dr. Cahit Öney Beyefendi'ye;

Elinizdeki baskısında yer alması için talebim üzerine, kendi düşürdükleri tarihleri bize ulaştıran değerli dostlarım; Şair Bestekâr, Prof. Ahmet Ayhan Altınkuşlar ile Hukukçu, Yazar Prof. Dr. Hüseyin Hatemî ve Şair İlahiyatçı, Prof. Dr. Mustafa Tahralı Beyefendi'lere;

Yine talebim üzerine, başta kendi düşürdüğü tarihler olmak üzere; merhum Hattat Necmettin Okyay, merhum Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan, merhum Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu üstadların tarihlerinden bize lütfeden değerli dostum, Hattat Eczacı Uğur Derman Beyefendi'ye, minnet ve şükranlarımı sunarım.

Ayrıca bu eseri yeniden basmak için bir çok resmi ve özel yayınevlerinin ısrarlı taleplerine rağmen "Bu eser Ötüken'in Türk kültürüne bir hizmetidir" diyerek dizgi ve baskı konusunda gerekli titizliği gösteren, başta kıymetli dostlarım Sn. Nurhan Alpay ve Sn. Erol Kılınç olmak üzere, Ötüken Neşriyat'ın değerli mensuplarına teşekkürü bir borç bilirim.

Isparta, 2003 İsmail YAKIT

I- EBCED NEDİR?

A- EBCED KELİMESİ VE ALFABEYİ OLUŞTURAN DİĞER KELİMELER

"Ebced" (ابجد) kelimesi, Arab alfabesindeki harflerin kolaylıkla ezberlenmesi için, harflerin birleştirilmesiyle meydana getirilmiş sekiz manasız kelimenin ilkidir. Ebced, ilk kelimenin adı olduğu gibi, aynı zamanda diğer kelimelerin tümünün adıdır. Bir başka ifadeyle ebced, eski alfabeye verilen isimdir. "Abcad, ebicad, ebiced, abucad.." da denmesine rağmen tutunmuş şekli EBCED'dir *(Ka.Muh.* 1/572).

Gerçekten alfabenin kolay öğrenilmesi için, bir ibare şeklinde sıralanmasından doğmuş olması akla en uygun olanıdır. Şimdi sekiz manasız kelimenin neler olduğunu görelim. Bunları sağdan sola doğru okunacak şekilde şöyle sıralayabiliriz:

Zazağ	Sehaz	Karaşet	Sa'fas	Kelemen	Hutti	Hevvez	Ebced
ضظغ	ثخذ	قرشت	سعفص	كلمن	حطى	هوز	ابجد

Son kelime "zazığlen veya zazağlen" (ضظغلا) şeklinde de okunmuştur *(Tefsiru Ebced,* 100 a). Ancak "Mağribliler" veya sadece "Garbiyyun" adı verilen Batılı Müslümanlar bu sıralamanın son dört kelimesini şu şekilde sıralamışlardır: *(Ka.Riy.* 1/266)

Zağaş	Sehaz	Karaşet	Sa'faz
ظغش	ثخذ	قرشت	صعفض

Fakat Mağriblilerin bu şekildeki sıralamaları pek tutulmamıştır, tarih boyunca esas alınan yukarıdaki ilk sıradır.

"Arablar bu kelimeleri ve bu sırayı nereden ve kimlerden almışlardır" şeklinde bir soru aklımıza gelebilir. Gerçekten Arapça köklere dayanmayışı ve bu suretle kelimelerin belli bir anlamının olmayışı, Araplar'ın bunu başka

II- EBCED HESABI

A- TANIMI

Ebced ve sözcüklerinin, alfabede bir sayı değeri vardır. Yani her harf bir rakama tekabül eder. Bundan istifade edilerek çeşitli işlemler vücuda getirilir. İşte bu işleme "Ebced Hesabı" veya "Hisâb-ı Cümel" denir. *(Ka. Riy.* 266; *TA,* XIV, 252...)

B- ÇEŞİTLERİ

Ebced alfabesi, harflerinin kullanılışı ve harflere verilen rakam değeri itibariyle çeşitlere ayrılır.

1- Asıl Ebced Hesabı = Küçük Ebced Hesabı (=Cümel-i Sağir)

Ebced düzeninde ilk dokuz harf, birer birer olmak üzere 1'den 9'a, ikinci dokuz harf, onar onar olmak üzere 10'dan 90'a, üçüncü dokuz harf, yüzer yüzer olmak üzere 100'den 900'e kadar değerlendirilir. Ayrıca geriye kalan Ğayın (غ) harfi ise 1000'i gösterir. Bunları bir çizelge ile gösterelim.

ابجد									هوز							حطی									کلمن									سعفص									قرشت									ثخذ									ضظغ			
ا	ب	ج	د	ه	و	ز	ح	ط	ی	ك	ل	م	ن	س	ع	ف	ص	ق	ر	ش	ت	ث	خ	ذ	ض	ظ	غ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000
Birler (Âhâd)														Onlar ('Aşrât)														Yüzler (Mi'ât)																										

Hepsinin toplamı 5995 eder. Ayrıca Arap alfabesinde bulunmayan fakat bizde kullanılan harflerden:

Ç = C چ ج P=B پ ب , J= ژ ك (Faris)= ڭ (Sağır) = ك (Arap)'dır.

En fazla kullanılan hesap çeşidi ve harflerin aldığı rakam değeri bunlardır. Bilhassa tarih düşürmelerde gerekli işlemler için kullanılan bir tablodur. Bu tabloya "İslâm ebced sisteminin tablosu" da denir.

Diğer taraftan "Garbiyyûn"un, Ebced harf sırası değişik olduğundan haliyle rakamlar da değişik olacaktır.

İslâm ulemâsının çoğu, İbranîler'in alfabesini teşkil eden şekliyle Şarkiyyûn ḥurûf-i cümelini kabul ederler. Yine her iki tarafın aldığı sayı değerleri ve ebced sözcüklerinin (1-10-100) tertibine göre sıralanmış şekillerini verelim.[13]

Şarkiyyûn				Garbiyyûn
ايقغ	=	1-10-100-1000	=	ايقش
بكر	=	2-20-200	=	بكر
جلش	=	3-30-300	=	جلس
دمت	=	4-40-400	=	دمت
هنث	=	5-50-500	=	هنث
وسخ	=	6-60-600	=	وصخ
زعذ	=	7-70-700	=	زعذ
حفض	=	8-80-800	=	حفظ
طصظ	=	9-90-900	=	طضغ

9 kelimeden mürekkep olan bu tasnif de âlimler arasında kullanılmıştır, ama daha önceki tasnif günümüze kadar gelmiştir.

2- En Küçük Ebced Hesabı (=Cümel-i Asğar)

Küçük Ebced'deki sayılar 12'ye bölündükten sonra kalan sayı Ebced harflerine karşılıktır. Buna dayanılarak yapılan işleme en küçük ebced hesabı denir[14].

---

[13] A.g. yerler.

[14] *Ebced Hesabı,* 25. Şükrî Bey'in *"Sahbâ-yı Mükerrem"inde* ve diğer bazı kaynaklarda, "asıl ebced"i, "cümel-i kebir" olarak ele alındığını gördük. Asıl ebced (= küçük ebced), en küçük ebced'e nisbeten "cümel-i kebir"dir, ama diğer büyük ebcedlere nisbeten "cümel-i sağir" (= küçükebced)'dir. Kanaatimizce, ilk zamanlar iki çeşidi olduğundan (büyük ve küçük ebced) asıl ebcede "büyük ebced = cümel-i kebir" denmiştir. Bilâhare diğer ebced türleri de ihdas edilince yeni bir tasnif yapıldığında "asıl ebced"e küçük ebced demek

3- Ebced Hakkında Gerekli İmlâ Kuralları

Tarih mısralarında en ufak bir imlâ hatası, sonucu yanlış verir. Bunun için Osmanlıca'nın, daha doğrusu Osmanlı lehçesinin imlâ kurallarını iyi bilmek gerekmektedir. Burada kısaca şunu hatırlatmakta yarar vardır: Müverrihler gerek vezin ve gerekse tarihi tutturmak gerekçesiyle imlâdan bazı fedakârlıklar yapmışlardır. Ancak bu husus imlânın el verdiği kadar mümkündür. (Bkz. *Şa. Müv.* 22a-29a; *Be.Os.,* 183, *Eb.He.,* 91 vd.)

a) Telâffuz ve Hatt Özelliği

Eski imlâda bazı kelimeler okunduğundan farklı yazılırdı. Bunun sebebi kelimenin kökünü muhafaza etmektir. Bu daha ziyade Türkçe'ye girmiş yabancı bazı kelimelerde oluyordu. Meselâ:

Ya (ى) ile yazılıp elif (ا) gibi okunanlarda ya (ى) hesaplanır: Da'vâ (دعوى), Fetva (فتوى) gibi.

Ya (ى) ile yazılıp elif (ا) gibi okunmayanlarda ya (ى) harfi hesaba dahil olur: Müfti'l-enâm (مفتى الانام) da olduğu gibi. Burada ya ve vasıl hemzesi olan elif okunmaz ama hesaba dahildir.

Vav (و) ile elif (ا), her ikisi de yazılıp okunmadığı halde hesaba dahildir: Hoca (H^{v}âce) (خواجه), Fu'âd (فؤاد) da olduğu gibi.

Şurasını açık ve seçik açıklamak gerekir ki tarih hesaplamalarında *telâffuza değil daima HATT'a itibar olunur (Be. Os.,* 183).

b) İmlâ Değişikliği

Cüz' (جزء) kelimesi aslında cüz' (جزؤ) şeklindedir. Bir çokları bunu vav (و)'sız kullanmıştır. Onun için özel olarak hesaplamalarda vav (و) alınmaz.

İki yüz (ايكى يوز) kelimesi çok kere bitişik ikiyüz (ايكيوز) şeklinde yazılmıştır. Her ikisi de câridir.

Bey (بك) kelimesi, "beyük (بيوك) kelimesinin muhaffefi olduğundan" [48] big (بيك) şeklinde yazılmış. Sonraları ya (ى) düşmüştür. Ya (ى) sız yazıp hesaplamak gerekir.

Oku (اوقو) emir fiilinin sonundaki vav (و) daha eskiden ya (ى) şeklinde yani okı (اوقى) idi. Zamanla şairlerimiz bunu oku (اوقو) , okı (اوقى) gibi iş-

[48] Bkz. Vak'anüvis Es'ad Efendi, *Şâhidü'l- Müverrihîn*, 22 a.

III. BAŞLANGICINDAN GÜNÜMÜZE TARİH DÜŞÜRME SANATI

A- BAŞLANGICI

Ebced alfabesinde her harfin bir sayıya karşılık oluşu keyfiyeti, Türk-İslâm kültüründe, söz-harf ve sayı bütünlüğünden doğan bir sanatı meydana getirmiştir. Bu sanata "tarih düşürme sanatı" veya kısaca "tarihleme" adı verilmektedir. Bilâhere edebî sanatlardan biri olarak nitelendirilen bu tarihleme usûlünün ilk defa ne zaman başladığı hakkında kesin bir bilgimiz yoktur. Daha ileride göreceğimiz gibi, İstanbul'un fethiyle hızlanmış ve "divan edebiya-tı"mızın sıkça kullandığı bir sanat olmuş ve böylece divanlardan, mezar taşlarına ve sanat âbidelerimizin kitabelerine varana kadar çok geniş bir alanı içine alarak kullanıla gelmiştir. Hemen hemen her kitabede ve divanda karşımıza çıkan bu sanatın Türk-İslâm edebiyatı ve sanatının orta dönemlerinde kullanılmaya başladığı söylense de ilk belirtilerinin daha eski bir geçmişe ait olduğu muhakkaktır.

1- İlk Belirtiler

Bayezid Bestamî'nin vefatına:

Vâsılu'l-Bekâ

261

واصل البقا

terkibi tarih olmuştur ve vefat tarihi için söylenilegelen bir ifâdedir. Bu belki de insan hafızasında kelimelerin veya anlamlı kısa bir ifâdenin rakamdan daha kalıcı olmasının özelliğini de taşıyabilir. Nitekim daha önce de belirttiğimiz Hz. Mevlâna'ya yaşını soranlara: "Hûdâ" dan bir küçüğüm varın siz bulun" şeklindeki esprisine bakılırsa rakam yerine sözcüğün hafızada daha kalıcı olduğunu anlıyoruz. Nitekim, Hûda (خدا) ebced alfabesine göre 605

Tîğ-i nusret ile feth eyledi İstanbul'ı
"Beldetun tayyibetun" fethine târîh oldı
857 MT, 21

بلدة طيبة

Çü Sultan Mehemmed Şeh ibn Murad
Buyurdı Stanbul'a 'azm-i cihad
Ganîmet alub her guzât-ı enam
Yazıldı buna 'Arş'ta menkıbe
Ki târihdir: "Beldetun tayyibe" (tun)
857 MT, 27

بلدة طيبة

"Beldetun tayyibetun" Kur'ân-ı Kerîm'in Seb'e Sûresi'nin 14. âyetinde geçen iki kelimedir. Anlam itibariyle "temiz bir belde" demektir, İstanbul'un fethi gibi çağ kapatıp çağ açan büyük bir olayı tarihlemekte kanaatimizce Kur'ân'dan sayı değeri itibariyle fetih tarihini verebilecek kelimeler aranmıştır. Bu hususla hem Kur'ân'dan fetih için bir işaretin varlığı hem de o âyetin telaffuzuyla fethin tarihi hatırlanacaktı. Nihayet kim tarafından bulunduğu kesin bilinmeyen ama kanaatimizce Fâtih devri âlimlerinden biri tarafından, muhtemelen Molla Câmî tarafından (bkz. E. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili,* VI/3965) yukarıda belirttiğimiz "Beldetun tayyibetun" terkibi tarih olarak gösterilmektedir. Yine bu tarihlemede ve hesaplanışında önemli bir kuralın değişik bir uygulanışını görmekteyiz. Bu iki kelimenin her ikisinin sonunda yer alan dişilik ta'ları (tau te'nis) yani kapalı (ta) lar açık (te) harfi gibi 400 olarak hesaba alınmış. Kaldıki, kelimeyi dişi yapan bu kapalı (ta) lar (ha) harfinin üzerine konan noktalardan ibarettir. Ha (هـ) harfi gibi 5 olarak hesaplanır. Tarih boyunca uygulama bu şekilde olmuştur. Tıpkı Arapça'dan dilimize geçen "Fâtıma" "Cemîle" vs. gibi dişi kelimelerin sonundaki ha (هـ) harfi Arapça'da noktalı Osmanlıca'da noktasızdır ve hep 5 olarak hesabedilir. Dolayısıyla burada açık bir kural ihlali göze çarpmaktadır. Ancak Arapça olarak o dönemde düşürülen tarihlere bir göz atarsak, hepsinde de kapalı olan bu dişilik ta(ة)larının hep açık te (ت) gibi 400 olarak hesaplandığını görmekteyiz. Bu son durum dikkate alındığında, Fatih döneminde veya tarih düşürmeciliğin gelişme çağlarında Arapça düşürülen tarihlerde yer alan bu nevi kapalı ta(ة)ların 400 olarak hesaplandığını söyleyebiliriz. Bu dönemden sonra ise bazı istisnaları hariç yine kural gereği Arapça tarihlerde bile 5 olarak hesaplana gelmiştir.

İstanbul'un fethiyle ilgili olarak bulduğumuz bir diğer tarih de lafzen tarihtir.

Rebi'ul-evvel ayında alındı
Yigirmi bir günde feth oldı
Şeşenbe gün sabah el verüb fırsat
Sekizyüz elli yedi'ydi Hicret
857 MT, 94

Yine Sururî Mecmuası'nda bulduğumuz şu tarih, kim tarafından düşürüldüğü belli olmayan bir fetih tarihidir.

Ehl-i dîn İstanbul'ı aldı cidâl ü cenkle
857 SM, 36
اهل دين استانبولی آلدی جدال وجنكله

3- Hızır Bey ve Açtığı Çığır

Hızır Bey H. 810-863/M. 1407-1459 tarihleri arasında yaşamış Fatih Devri'nin ünlü simalarından biridir. Kaynaklara ve özellikle "Şekâ'ik-i Nu'maniye"ye göre Seferihisar'da[154] doğmuş ilk tahsilini oranın kadısı olan babası Celâleddin Efendi'den yapmış bilâhare ünlü âlimlerden Molla Yegân'dan okumuş ve kızıyla evlenmiştir. Zekâları, ilim ve irfanlarıyla tanınmış Bursa müftüsü Ahmet Paşa, *"Tazarru'at"* sahibi Sinan Paşa ve Bursa kadısı Yakup Paşa'nın babasıdır. Hızır Bey, sırasıyla ilkin doğduğu yere kadı ve müderris, sonra Bursa'da kadı ve müderris, sonra İnegöl kadısı ve nihayet Edirne'de kadı ve müderrislik görevlerini ifa etti. İstanbul'un fethinden sonra İstanbul'un ilk kadısı ve Belediye Başkanı oldu. Arapça, Farsça ve Türkçe şiirleri bulunan Hızır Bey, daha ziyâde *"Kaside-i Nuniye"*siyle tanınmış *(Şekâ'ik,* 91-93) ve tarihte "Sarı Hızır" diye nam salmıştır.

Aynı zamanda Nasreddin Hoca'nın torunlarından olduğu söylenen Hızır Bey'in İstanbul'un Anadolu yakasında bugün Kadıköy denen yerde geniş arazisi vardı. Cami, mescid gibi vakıf eserler bırakan Hızır Bey, Vefa semtinde bugün Unkapanı Yolu'nun sağında medfundur.

Kısaca hayatından bahsettiğimiz Sarı Hızır Bey, yine kaynakların ittifakına göre tarih düşürme sanatının öncülerinden kabul edilmektedir. Gerçi Hızır Bey'den çok önceleri başlamış olan kelimeler, terkipler ve hatta mısralar

[154] Bazı kaynaklar Sivrihisar'da doğduğunu söylemektedir.

IV- TARİH TÜRLERİ VE FORMÜLLERİ

Buraya kadar olan bölümlerde gördük ki, her tarih ibaresi her zaman aynı şekilde hesaplanmamaktadır. Çok değişik ve farklı şekiller altında düşürülen tarihler her zaman aynı yolla hesaplanmaz. Müverrih şairlerimiz düşürmüş oldukları tarihlerin nasıl bir tarih olduklarını bize çoğu kez açık veya kapalı olarak ifade ederler. Bazı tarihler de bir formül içerirken bazıları da birden fazla formül ihtiva ederek apayrı bir tür meydana getirir, işte bütün bu hususlar dikkate alınarak karşılaştığımız her tarih manzumesinin nasıl bir tarih olduğunu ve nasıl hesaplamamız gerektiğini bilebilmemiz için böyle bir bölümün ele alınması zaruri olmuştur. Gerçi bir tarih hesabında ya mısranın bütün harfleri hesaba alınır veya sadece noktalı harfleri hesaplanır veyahut sadece noktasız harfleri hesaplanır bunun dışında musanna' (sanatlı) tarihler mevcuttur gibi bir genel kanaat olsa da bu ayırım oldukça genel ve sathi kalmaktadır. Araştırmalarımız boyunca gördük ki, tarih düşürme sanatıyla meşgul olan müverrih şairlerimiz bu işlerinde pek çok türde tarih düşürmüşlerdir. Bunların gerek anlam itibariyle gerekse hesaplanış şekilleriyle farklı farklı formüller verdiklerini tesbit ettik. Her ne kadar bazı kaynaklar ve ebced hesabı hakkında bilgi veren yerlerde bu türler mesela *Mecâmi'u'l-Edeb'de* 8, M. Mercanlıgil'in *Ebced Hesabı'*nda 15 türünden bahsedilse de, metodolojik olarak iyi tasnif yapıldığı pek söylenemez.

Düşürülen tarihler kendi içinde bir tür ve formülünü yani kendine has bir hesaplama ihtiva ediyorsa teknik terim olarak o "ma'nen" bir tarihtir. Tarih, sözle ifade bulmuş ve bir hesaplama zarureti getirmiyorsa "lafzen" tarihdir. Hem sözle ifade edilmiş ve hem de bir hesap işlemi teklif ediyorsa bu, "lafzen ve ma'nen" tarihdir. Bir tarih mısraı veya beyti birden çok tarih ihtiva ediyor ve pek çok tür ve formülle çözülüyorsa ona "karışık" tarih demek daha doğru olur. Pratik bir hesap ve beyin jimnastiği açısından bilmece tarzında sunulan tarihleri de "bilmeceli" tarihler başlığı altında inceliyeceğiz. Dolayısıyla 5 ana bölümde ele alınacak olan tarih türleri, yine kendi içinde bir takım kısımlara ve alt türlere ayrılmaktadır. Alt türler de dahil olmak üzere 30'u

aşkın tarih türü hakkında vereceğimiz malumat bol örnekleriyle ilgili kısımda bulunabilecektir. Şimdi bunların her birini izaha çalışalım.

A- MA'NEN TARİHLER

Ebced alfabesinin sayı değerleri kullanılarak bir işlem gerektiren ve başlı başına ayrı bir tür ve formül ihtiva eden tarihlerin her birine denir. Düşürülen tarihlerin pek çok kısmı bu tür tarihlerin kategorisine alınabilir. Bunun kendi içinde bir çok türü vardır. Bunları ifade ve hesaplanış şekillerine göre tek tek ele alacağız.

1- Kelime Tarihler

Herhangi bir hadisenin tarihi bir veya bir kaç kelimeden ibaretse buna "kelime" veya "kelimeyle tarih" denir. Kelime tarihler bazan özel bir isim olduğu gibi bazan da hadiseyi veya kişiyi tavsif edebilecek anlamlı bir kelimedir. Terkip halinde de olanları buraya dahil ettik. Şimdi bunları kendi içinde örneklerle gösterelim: ("MT., HC., Kit., Kat., Vefeyât-ı Sel,") gibi kaynakların muhtelif sayfalarından dercedilmiştir):

a) Bir Kelimeli Tarihler

Mevlâna Celâleddin el-Rûmî'nin vefatına: "İbret" (عبرت) 672
Esat b. İlyas'ın vefatına: "El-muktedi" (المقتدى) 585
İskender b. Yusuf b. İshak'a: "Zî-şân" (ذيشان) 1061
Harun Reşit için: "El-insân" (الانسان) 193
Galata'da çıkan bir yangını söndürmeye çalışırken damdan düşerek ayağı kırılan ve böylece topal kalan Vezir I. Mesih Ali Paşa'nın vefatına: "El-'ıvâz" (العوض) 907
Şeyhülislâm Ebussuûd'un babası Yavsı Muhyiddin Efendi için: "zikr" (ذكر) 920
Fatih'in Pirinççibaşı'sı Sinan Efendi için: "fazl" (فضل) 910
Molla Taşkendi Seyyid Muhterem Efendi için: "Eş-şeyh" (الشيخ) 941
Şeyh Ali Kemâli için: "Ğayb" (غيب) 1012
Bağdat Ağası Osman Ağa için: "Figân" (فغان) 1131
İsmail Kemal Ümmî Efendi için: "Şefkat" (شفقت) 880
Şeyhülislâm Zekeriya Efendi için: "Rızâ" (رضا) 1001

SONUÇ
VE
TÜRK-İSLÂM KÜLTÜRÜNDEKİ YERİ

Görüldüğü gibi, ebced kelimesi ve diğer tabirlerin oluşturduğu alfabe, kesinliği olmayan bir takım rivayetlerle bazı yorumlardan öteye gitmeyen bir orijine sahiptir. Ebced'in menşei hakkında mantıkî planda söylenebilecek olan tek şey, Arap alfabesinin tarihî evrimini açıklayan harfler dizisinin şekillenerek ebced alfabe düzenini meydana getirmiş olmasıdır.

Harfler ve rakamlar arası ilişkilerin bütün alfabelerde mevcut olan bir hususiyet olduğu keyfiyeti, bizi bu ilişkilerin yazının icadından beri olabileceği düşüncesine sevketmektedir. Harflerin rakamlarla sembolizasyonu her kültürde ve bu kültürlerin alfabelerinde yer almıştır. Bugün kullandığımız Romen rakamlarının her biri bir harftir. Bu husus Romen-Latin ebcedinin bir ürünüdür.

Ebced alfabesini meydana getiren harflerin her birinin bir rakama tekabül etmesi, ebced hesabı adını verdiğimiz bir hesap türünü ortaya çıkarmış ve bu yolla yapılan hesaplamalar, hemen hemen her sahada uygulana gelmiştir. İfâde ve bu ifâdenin karşılığı olan rakam arasında estetik bir ilişki görülmüş ve "tarih düşürme" adı verilen edebî bir sanat ortaya çıkmıştır.

Tarih düşürme sanatının, İslâm coğrafyasında yer alan her dile uygulandığını ve böylece Arapça, Farsça ve Türkçe dillerinde düşürülen tarih örnekleriyle her kültür varlığının ve her olayın bir imzası olarak kullanıldığını görmekteyiz. Şu kadarını belirtmekte fayda mülahaza etmekteyiz ki, düşürülen tarihlerin pek azı Arapça, sayılabilecek kadar Farsça ve sayılamayacak kadar da Türkçe'dir. Bir diğer tabirle Osmanlı Türkçesi'dir.

Ebced hesabının menşei ne olursa olsun, ilk defa kim ve kimler tarafından kullanılmış olursa olsun bu hesap türü Türklere mal olmuş bir hesaptır. İstanbul'un fethiyle hızlanan tarih düşürmecilik Osmanlı Türklerinin yani

KİTABIN BİTİŞİNE TARİHLER

Mu'amma usûlü tarih:

وقد تم هذا الكتاب بعون الله الملك الوهاب فى يوم السبع الخامس من العشر الاول من الثلث الثانى من السدس الثالث من النصف الاول من العُشر الثانى من العَشر الثانى من العَشر الخامس من الالف االثانى من االهجرة النبوية الشريفة. ومن لم يقتدر ان يشرح هذا التاريخ لايمكن القول بان يفهم هذا الكتاب جيدا. واما من شرحه بالتام اسعده الله فى الدنيا والاخرة ابدا.

Tercümesi: Bu kitabın yazılması Melik ve Vahhab olan Allah'ın yardımıyla, Hicret-i Nebeviyye'nin ikinci bininin beşinci ondabirinin ikinci ondabirindeki ikinci ondabirinin ilk yarısının üçüncü altıdabirinin ikinci üçtebirinin birinci ondabirinin beşinci yedidebiri olan günde tamamlanmıştır. Kim ki bu tarihi şerhetmeye gücü yetmezse bu kitabı anladığını söylemeye cidden imkân yoktur. Fakat kim onu tam olarak şerhederse Allah ona dünyada ve ahirette ebedî mutluluk versin.

Bilmece yollu tarih:

Bilmek istersen kitabın sâlini
Dinle kim şerh eyledim ahvâlini

Dört dokuz yaz ey birâder bir yere
Tâc-ı ebced'den çıkar sen harfini

Şimdi üç kez eyle a'mâl kardeşim
Kayd idersen sen de bir bir hâlini

SÖZLÜK

A-‘A

âb: Su.
âb-ı ceşm: Gözyaşı.
âb-ı dîde: Gözsuyu, gözyaşı.
âb-ı cûd: Kerimlik, cömertlik, mürüvvetlilik suyu.
âb-ı hayat: Hayat suyu, içene ölümsüzlük bağışlayan efsanevî su, hafif ve tatlı su.
âb-ı rû: Yüz suyu, ırz, namus, şeref, haysiyet.
âb-ı tâb: Güç, kuvvet ve sıhhat bahşeden su.
âbâd: Bayındır, ma’mur, şen.
âbâdân: Şen, bayındır ve ma’mur.
âbâdî: Ma’murluk, bayındırlık.
‘abd: Kul, köle, bende.
‘aceb: Acaba, hayret, gariplik.
a‘dâ: Düşmanlar.
‘adem: Yokluk, yokolma. “mülk-i ‘adem”: Yokluk, mülkü, ölüm.
‘adîd(e): Çok, birçok, “tevârih-i ‘adîde”: Birçok tarihler.
‘adil: Eşit, adaletli.
‘adîm olmak: Yok olmak.
‘adl: Adalet, eşitlik..
el-‘Adl: (Es. Hü.) Adalet’in kendisi, çok âdil.
‘adn: Bir cennet adı.
‘adu: Düşman.
âfâk: Ufuklar.
âfitâb: Güneş ışığı, güzel yüz.
‘âfiyet: Sağlık, esenlik.
Afridûn (= Efridûn): Cemşid soyundan anlayış ve zekâsıyla meşhur olan bir İran hükümdarı.
el-’Afuvv: Afv’ı bol, Afv’ın kendisi (Es. Hü.)
âgâh: Bilgili, haberli, uyanık.
âğâze: Müzik başlangıcı, çalgıcıların ve okuyucuların musikideki ahenk başlangıçları.
âğuş: Kucak.
ağniyâ: Zenginler.
el-Ahad: (Es. Hü.) Bir olan.
âhar: Diğer, başka.
ahbâb: Dostlar, bildik, tanıdıklar.
‘ahd: Söz verme, and, yemin, devir, zaman gün.
‘ahd-ı letâfet: Hoşluk, nezaket sözü.
ahır: hayvan ahırı.
ahır tamu: Cehennem ahırı.
ahir tamu’ya: Sonunda Cehenneme
el-Âhir: (Es. Hü.) Son olandır.
ahkâm: Hükümler.
âhirûn: Sonrakiler, sonradan gelenler.
ahşâm: Akşam.
âhûr: Ahır.
ahvel(=ahval): Haller, durumlar.
‘akd: Ahit.
‘akibet: Nihayet, son.
aklâm: Kalemler.
‘akl-i ‘âşir: Onuncu akıl, fa‘âl akıl, Cebrail; Aşir’in aklı.
‘Akreb: Akrep Burcu.
aksâm: Kısımlar.
a‘lâ: Yüksek, çok yüksek.
al-i ‘aba: Hz. Peygamber, Hz. Fatıma, Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’den mürekkep aile.
‘alâ’ik: İlgiler, bağlar, alakalar.
‘alem: Nişan, alamet, sembol.
‘âlem: Dünya, kâinat, cihan.
‘âlem-i his: Duyular âlemi, hissedilir âlem, maddi âlem, dünya.
‘ale’n-nasr: Yardım üzerine.
‘âlî: Yüksek, yüce.
‘âlî-câh: Yüksek rütbeli.
‘âlî cedd: Yüksek soylu.
‘âlî meşreb: Yüksek tabiatlı, güzel huylu.
‘âlî-şâh: Yüksek, ulu hükümdar.
âlî-şan: Şanı yüce.
el-‘Aliyy: Pek yüksek (Es. Hü.).
el-’Alîm: (Es. Hü.) Herşeyi en iyi bilen.
‘allâme: Çok bilgili.
â‘mâl: İşler, fiiller.
âmed: Gelme, geliş.
anâsır-ı erba‘a: Dört unsur: Toprak, su, hava, ateş.
andan: Ondan.
‘ankâ: Efsanevî bir kuş.
ankebut: örümcek
antoloji: Derleme, bir araya toplama.
ârâ: Süsleyen, bezeyen
‘adn-ârâ: Cennet’i bezeyen, süsleyen.
‘âlem-ârâ (y): Âlemi süsleyen.
âri: Arınmış, hür, çıplak.
‘arif: İrfan sahibi, bilen.
‘ârif-i billah: Ma’rifeti Allah’a vasıl olan, velilik mertebesine ulaşan kimse, velî.
‘Arş: Taht, ilahî makam.
artuk: Artık.
‘arz-ı hal: Hali, durumu bildirme.
asâ: .. gibi, “cennet-asâ”: Cennet gibi.
‘asâkir: Askerler.
âsâr: Eserler.
asâyiş: Rahat, huzur, güvenlik.
asfiyâ: Samimi, saf, içi temiz kişiler.
âsitâne: Eşik, payitaht, büyük tekke, velilerin kabri.
âsûde: Rahat, gailesiz, dinç.
âşık-ı mahhûb-i İlâh: İlâhî sevgiliye âşık olan.
âşiyân: Yuva, mesken.
âşnâ (= âşinâ): Bildik, tanıdık.
aşub: Bulanık, karışık.
âşubdem: Kargaşalık zamanı.
‘atâ: Bağışlama, bahşiş.
‘atşân: Susuz, susamış, susayan.
‘attâş: Çok susayan.
atub: Atıp, atarak.
avaz: Yüksek ses, ün.
âvâzeler: Yüksek sesler.
‘avdet: geri dönme.

İNDEKS

I- İSIMLER İNDEKSI

A - 'A

Abbas: 214
Abbas Özbek: 366
ABD: 356
Abdî (Himmet-zâde): 228, 234, 311
Abdî: 228
Abdulkerim Abdülkadiroğlu: 395
Abdullah Beg: 270
Abdullah Efendi (Kazasker): 418
Abdullah Efendi (Tursunzâde): 211
Abdullah Efendi: 250, 269
Abdullah İbn Abbas: 79
Abdullah Paşa: 435
Abdullah Taş: 371
Abdullah Taşkın: 371
Abdullah Vâlidi Gülşenî: 157
Abdurrahim Ulvî Bey: 404
Abdurrahim Ünyevî (Kadirî Şeyhi): 301
Abdurrahman Efendi (KMP.): 240, 528
Abdurrahman Efendi Medresesi: 518
Abdurrahman Gazi: 475
Abdurrahman Gazi Türbesi: 475
Abdurrahman Sami Paşa: 335, 423
Abdülahad Nuri Efendi: 219
Abdülaziz Efendi: 221
Abdülaziz Efendi (Bursalı): 130
Abdülaziz Mecdi Efendi (Tolun): 337
Abdülbâki Arif Efendi: 236
Abdülbaki Gölpınarlı: 37, 55, 58, 319, 321, 324, 325, 327, 328, 330, 333, 334, 335, 336, 337, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 347, 348, 349, 488
Abdülbaki Nâsır Dede: 81
Abdülhak Efendi: 478
Abdülhak Efendi (Hekimbaşı): 300
Abdülhak Efendi (Kazasker): 300
Abdülhak Hâmid: 292, 336
Abdülhak Okudan: 354
Abdülhakîm Efendi: 313
Abdülhalim Memduh: 320
Abdülhay Efendi (Şeyh): 233
Abdülhayy Efendi (Kâfzâde): 214
Abdülkadir Efendi (Sofuzâde): 327
Abdülkadir Erdoğan: 146, 380
Abdülkadir Gulamî: 409
Abdülkadir Karahan (Prof. Dr.): 342
Abdülkâdir Merâğî: 80, 82
Abdülkadir Uslu: 369
Abdürrahim Karakoç: 398
Abid Çelebi: 182
Abidin Paşa (Adana Valisi): 365
Acem Şahı: 185
Acıbadem Nişantaşı (Üsküdar): 274
Adana: 144, 156, 251, 252, 365
'Adl (Es.Hû.): 71
'Adn: 185, 197, 208, 210, 221, 222, 224, 230, 234, 235, 236, 243, 246, 262, 264, 267, 268, 271, 280, 290, 291, 293, 294, 296, 299, 300, 302, 303, 306, 309, 320, 346, 348, 421, 428, 443
Adnî Dede: 227
Adrasan: 143
Afganistan: 46
Afganlı Eşref Han: 457
'Afuvv (Es.Hu.): 71
Afyonkarahisar: 265, 433
Ahad (Es. Hu.): 71, 190, 219, 338, 344, 417
Ahdî: 117, 222
Ahdî (Bağdatlı): 209
Âhir (Es. Hu.): 71
Ahi-zâde Hüseyin Efendi: 216, 418
Ahlâk-ı 'Âlâ'î: **137**
Ahmed (İbn Hanbel): 154, 163
Ahmed Ârif: 109
Ahmed Asrar (Dr. N.): 406
Ahmed Dede: 227, 231, 278
Ahmed Efendi: 118, 272, 310
Ahmed Efendi (Halveti Şeyhi): 327
Ahmed el-Bûnî (Mısırlı): 74
Ahmed Kenan Paşa (Kenan Evren 7. Cumhurbaşkanı): 386
Ahmed Nazîf: 260, 493
Ahmed Paşa: 99, 124
Ahmed Paşa (Yaver): 95, 219
Ahmed Paşa'nın katline (Fatih dönemi): 178
Ahmed Ra'uf: 318
Ahmed-i Sarbân: 417
Ahmedî: 135, 226
Ahmet Agâh (Gölpınarlı): 319, 325
Ahmet Ateş (Prof. Dr.): 342
Ahmet Ayhan Altınkuşlar (A. Altınkuşlar): 25, 360, 391
Ahmet Ayhan Altınkuşlar: 25, 360, 391
Ahmet Celâleddin Dede: 317
Ahmet Cevdet Paşa: 254, 317, 528
Ahmet Efendi: 426
Ahmet Emre (M. Ülker'in oğlu): 110
Ahmet Emrî Yetkin Ef. (Amasyalı): 430
Ahmet Feyzî Efendi: 324, 528
Ahmet Güner Sayar: 330, 390
Ahmet Kartal: 138
Ahmet Kaya (donör): 398
Ahmet Kemal: 59
Ahmet Kurşunluoğlu: 350
Ahmet Mertol Tulum: 520
Ahmet Mithat: 59
Ahmet Paşa (Bursa Müftüsü): 173
Ahmet Refik: 59
Ahmet Refik Bey: 336
Ahmet Remzi Dede (=Akyürek): 317, 325, 329, 335, 336, 339, 365, 439

Ahmet Rıza Bey: 365
Ahmet Rüşdî Efendi (Sahhaf): 231
Ahmet Sadık (Nakşbendi): 204
Ahmet Tevfik Bey: 328
Ahmet Uğur: 122
Ahmet Yağmur: 355
Ahmet Yakıt (Dr.): 355, 393
Ahmet Yakıt (Yakupoğlu): 368
Â'işe: 303
Â'işe Hümeyra Hanım: 147
Â'işe Kadriye: 310
Ahmet Yüksel Özemre: 357
Akbaba Türbesi (Beykoz): 313, 322
Akbaba-zâde: 210
Akdağ: 317
Akdeniz Tıp: 398
Akdeniz: 42, 83, 127, 406, 484
Âkif: 282, 291, 335, 336
Âkif Efendi: 479
Akkâ: 126
Aksaray (İst.): 132, 175, 176, 269, 270, 271, 299, 363, 492
Aksaray ili: 316
Akşehir: 143
Akşemseddin: 141, 175, 388, 417
Akün (Prof. Ö. F.): 251, 252, 253, 400
Alaca Camii (FoçaYugoslavya): 194
Alaettin Karaca: 371
Alanya Kitabeleri: 14, 138
Alanya Yeni Camii: 382
Alaybeyi Camii: 166
Ali Akar: 113
Ali Alparslan: 357
Ali Baba Türbesi: 323
Ali Cemali Efendi (Şeyhülislâm Zenbilli): 154, 180, 528
Ali Ekrem Bolayır: 315
Ali el-Hâdi: 69
Ali el-Murtaza: 69
Ali Emirî Efendi: 158, 313, 329, 365
Ali Emirî Efendi Divanı: 320
Ali Fakrî Efendi (Şeyh): 331
Ali Galip Gezgin: 112
Ali Haydar Bayat: 164, 453
Âl-i İmrân Suresi: (7) 79, (98) 147 160, (37) 161, (97) 181, 371
Ali Kabulî Beg: 119, 323
Alî Mazhar: 455
Ali Nihat Tarlan (Prof. Dr.): 26, 348, 383, 386, 496
Ali Osman Özcan: 402
Ali Paşa: 98, 99, 191
Ali Paşa (Adana Tarsus fatihi): 156
Ali Paşa (Damat): 237
Ali Paşa (Hekimoğlu): 95, 96
Ali Paşa (Sadrazam): 145
Ali Paşa (Şahin Ali Paşa): 94
Ali Rızâ: 69
Ali Şîr Feridun: 221
Ali Şîr Nevâ'î: 182
Ali Yardım (Prof. Dr.): 138, 394
'Alîm (Es. Hu.): 32, 33, 71, 72
Alim Turan: 367
'Aliy (Es. Hu.): 71, 72
Âliye Şöhret Hanım: 336
Aliyyü'l-Kârî bin Muhammed: 162, 211
Allah: 24, 28, 30, 31, 32, 33, 35, 57, 61, 65, 66, 68, 73, 77, 79, 88, 89, 92, 96, 98, 110, 112, 113, 116, 117, 118, 124, 125, 134, 140, 141, 156, 157, 159, 160, 161, 162, 169, 170, 171, 176, 177, 178, 180, 182, 183, 186, 187, 190, 192, 194, 195, 196, 203, 213, 221, 224, 225, 236, 243, 247, 253, 259, 265, 269, 281, 284, 290, 291, 293, 308, 317, 335, 336, 338, 340, 344, 348, 353, 355, 358, 370, 391, 392, 393, 402, 409, 420, 423, 426, 432, 438, 440, 448, 456, 473, 496, 507, 518, 520, 529, 533
Alman Çeşmesi (Sultanahmet Meydanı): 134
Almanya: 110
Alparslan Türkeş: 392
Alper Kaan Ünlü: 110
Altunî-zâde Camii (Üsküdar): 305
Altunî-zâde Hafız Mehmet Efendi: 496
Altunî-zâde İsmail Rüşdî Paşa: 305
Amasya: 357
Amasya namazgahı: 177
Amcazade Hüseyin Paşa Çeşmesi (Edirne): 233
Amerika: 461
Amil Çelebioğlu (Prof.Dr.): 24, 109, 136, 163, 345, 353, 389
Anadolu: 45, 57, 75, 104, 173, 190, 218, 219, 252, 271, 279, 453
Anadolu Büyüleri: 75
Anâpa Kalesi: 268
Anâsır-ı Ebced: **36**
Ankâ: 470
Ankara: 134, 135, 236, 324, 404, 412, 510
Ankaravî Mehmet Ef. (Şeyhülislâm): 100
Ankaravî Mehmet Efendi Medresesi: 132
Annemarie Schimmel (Prof. Dr.): 394
Antakya: 431
Aramca: 43, 47
Aramiler: 42, 45
Argos: 44
Arif (Şair): 274, 290, 292
Arif Beg Efendi (Sadr-ı Rum): 279
Arif Efendi: 103, 479, 480
Arif Efendi (Abdülbaki): 236
Arif Efendi (Sadr-ı Rum): 101
Arif Efendi, (Şeyhülislâm Dürrizade er-Seyyid Mehmet Arif): 101, 427
Arif Hikmet Bey (Hersekli): 277, 283, 320
Arif Hikmet Bey (Şeyhülislâm): 277, 283, 320
Arif Mehmet Efendi: 234
Arif Nihat Asya: 381, 385, 477
'Ariş: 253, 261, 493, 497
Arnabud Vehbi: 126
Arnavut Yahya Bey: 195
Arslanpaşa Camii: 224
'Arş: 69, 116, 118, 128, 172, 192, 227, 229, 236, 263, 285, 312, 321, 343, 346, 400, 407, 480
Arşî: 137, 196, 450, 490
Âsârî Efendi: 212
Âsım (İsmail Asım Ef. Şeyhülislâm Çelebi-zâde): 240, 244, 246, 528
Âsım: 291

Âsım (Kamus Mütercimi): 269
Âsım Beg: 112, 424
Âsım Efendi (İstanbul Efendisi): 105
Âsım Efendi (Şeyhülislâm Mustafa Asım Ef.): 102
Askerî Mecmua: 59
Aslan Giray Han: 518
Aslı Yakıt: 393
Assâr: 520
Asur İmparatorluğu: 45
Asur: 42, 45, 46, 461
Aşçıbaşı Ahmet Dede (Mevlevi): 278
Âşık Çelebi: 454
Âşık Deryâmî (Şavşatlı Aşık Dursun): 352
Âşık Ömer: 234
Âşık Tapduk Emre: 167
Âşık Yunus Emre: 168
Âşıkpaşa Çeşmesi: 156
Âşir Efendi (Şeyhülislâm Mustafa Aşir Ef.): 104
Aşkî: 193
Ata Terzibaşı: 400
Atabey Camii: (bkz. Ulucami-Erzurum)
Atatürk: 20, 307, 364, 378, 403, 404, 407, 409, 410, 411, 413
Atatürk Bulvarı: 307
Atâu'llah Efendi (Şeyhülislâm es-Seyyid Mehmet Ataullah): 102, 288
Âteşî-zâde: 258
Atikalipaşa Camii (= Muluk Camii) (Foça): 251
Atikalipaşa Camii Hazinesi: 296
Atilla Arpat (Doç. Dr.): 63, 64, 65, 66
Atina: 44, 46
Atina Akropolü: 46
Atlas Jet Uçağı: 373
Attika: 44
Avnî (Fatih'in mahlası): 171
Avnî Efendi: 248
Avnî Paşa: 309
Ayasofya Camii: 242, 243
Ayasofya Camii Şadırvanı: 242
Aydın Menderes: 374
Aydın: 275, 362
Ayişe: 109, 306, 326
Ayişe Hânım: 295
Ayişe Sıddîka Hânım: 299
Ayişe Sultan: 109, 273
Aynalı Çeşme: 151
Aynalı Kavak: 435
Aynışah Sultan: 107, 250
Aynî Ali Paşa: 233
Aynî: 22, 98, 101, 105, 106, 108, 111, 112, 130, 133, 142, 265, 267, 268, 270, 272, 273, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 288, 291, 292, 294, 427, 430, 437, 444, 452, 455, 456, 473, 487
Ayşe Emetullah (Amil Çelebioğlu'nun kızı): 109
Ayşe Gürol: 355
Ayşe Hânım: 108
Ayşe Hatun: 119
Ayşe Sıddika: 266
Ayşe Sultan: 273
Ayşekadın Camii: 176
Ayvansarayî: 60
Ayvaz Gökdemir: 396
Azak: 124, 218
Azârî Çelebi: 182
Azerbaycan: 20, 149
'Azim (Es. Hu.): 71
'Aziz (Es. Hu.): 71, 72
Aziz Çelebi: 152
Aziz Fedai: 375
Aziz Mahmut Hüdâyî (Şeyh): 117, 215, 301
Aziz Mahmut Hüdâyî Camii: 301
Aziz Sancar: 400
Azmi: 205
Azmî-zâde: 215, 216
Azrâ'il: 70

B

Bâ'is (Es. Hu.): 71
Baba Neş'et: 272
Baban-zâde Ahmed Naim Bey: 334
Babıâli: 310
Babıâli Cephanesi: 275
Babil: 42, 46, 49
Bâbî-zâde: 264
Babü'l-Asel Burcu (Tunus): 270
Bağdat Ekolü: 48
Bağdat: 48, 123, 124, 190, 356, 416, 422, 437
Bahâ'î: 149, 287
Bahar İdil Ongun: 110
Bahâyî, (Şeyhülislâm Mehmet Bahâyî): 100
Bâhir Efendi: 342
Bahr-ı Rûm: 191
Bahrî: 523
***Bakara Suresi:* (1-2) 78, (250) 160, (201) 211**
Bakî (Es. Hu.): 71
Bakî (Şair): 210, 219, 231, 244, 267, 268, 321, 341, 460
Bakî Efendi: 333
Bakî Paşa: 212
Balıkçı Hoca Efendi: 297
Balıkesir: 337
Balıkova Kalesi (Kırım): 221
Bâlî Efendi (Sarhoş): 200, 201
Bâlipaşa Camii: 183
Bâlîpaşa: 128
Baltacı Mehmet Paşa: 235
Banaluka (Yugoslavya): 185
Barbaros Hayreddin Paşa: 158, 192
Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi: 192
Bari' (Es. Hu.): 32, 71, 72, 361, 371, 389
Basîr (Es. Hu.): 71, 223
Basit (Es. Hu.): 71
Basra: 123
Başkadın Meydan Çeşmesi: 239
Başmakçılar Kışlası (Tunus): 280
Bâtın (Es. Hu.): 32, 71
Bayazıt Camii: 179, 268, 271, 275, 277, 281, 284, 285, 286, 297, 302, 419, 432, 438
Bayazıt Camii haziresi: 268, 271, 275, 277, 281, 284, 285, 286, 297, 302, 432, 438
Bayazıt Devlet Kütüphanesi: 310
Bayazıt Meydanı: 133, 238, 330
Bayezid Bestamî: 165
Bayezid Paşa: 193
Bayram Kodaman: 366

Bedi' (Es. Hu.): 71
Bedri Bülend Ülgen: 349
Behçetî Hüseyin Efendi: 228
Behişt: 188, 218, 277, 281, 308, 329, 339, 432, 455, 473
Behiştî: 31, 241, 439
Bekir Ağa: 448
Bekir Kütükoğlu (Prof. Dr.): 353, 446, 447
Bekir Paşa (Kaim-makam): 104
Bekir Sıdkı Sezgin: 354
Belevî: 29, 33, 34, 49
Belgrat: 233, 458
Belhî: 313, 322, 328
Beliğ (Yenişehirli Mehmet Emin Efendi): 246
Bend-i Nigar Hanım: 473
Berâ-yı Terceme ve Şerh-i Mesnevî-i Ma'nevî: 344
Berber Rif'at: 312
Berki (Fazıl): 412
Berna Türkdoğan Uysal: 360
Berr (Es. Hu.): 71, 470
Besim Ağa: 133
Besim Paşa: 443
Besim: 278
Beşiktaş: 144, 192, 200, 317
Beyhan Karamağaralı: 477
Beykoz: 285, 313, 322
Beylerbeyi Sarayı: 305
Beyt-i Ma'mur: 263
Beytullah: 69
Beyzâde Efendi: 321
Bezm-i Alem Valide Sultan Guraba Hastanesi: 133
Bezmî: 221
Bîdârî: 186
Bilâl (Efendi): 263
Bilge Ece Çıplakoğlu: 110
Bilkent: 135
Bir Kâri': 409
Birgivî Mehmet Ef.: 418
Birinci Osman: 319
Birrî: 234
Boğaziçi Köprüsü (İst.): 384
Boğazkesen: 170
Borazan Tevfik Bey: 326
Bosna: 158, 159, 162
Bosna İslamî İlimler Fakültesi: 159
Bostan Efendi: 208
Bostan-zâde Mehmet Efendi (Tireli): 208
Boyacıkapısı Mezarlığı: 217
Bozacaada Kalesi: 130
Bucak (Burdur): 134, 384
Buda: 49
Budin (Budapeşte): 200, 225, 229
Budin Orta Hisar (= Mahmutpaşa Kalesi): 225
Budizm: 49
Buhuri Şeyh Yakub Efendi: 184
Buhurî-zâde Mustafa Itrî Efendi: 236
Bulgaristan: 284
Burdur: 134
Burgaz Adası: 200
Burhanettin Kocamaz: 372
Burhanü'l-Müttekin: 308
Bursa: 59, 143, 168, 169, 173, 184, 238, 304
Bursa Hamzabey Medresesi: 143
Bülbül Hoca: 262, 428
Bülbülî: 204, 230
Bülbülî-zâde Fethi Abdülkerim Efendi: 230
Büyük İskender: 46
Büyükçekmece Köprüsü: 196
Büyükçekmece: 196, 199
Büyükdere: 380

C

Cabbâr (Es. Hu.): 32, 71, 455
Cafer Çelebi: 185
Ca'fer el-Sadık: 69
Cağaloğlu: 310, 353
Câhî: 209
Cahit Külebi: 370
Cahit Öney (Dr.): 25, 81
Cambaziye Camii haziresi: 118, 242, 271
Camcı-zâde: 430
Cami' (Es. Hu.): 71
Câmiu'l-Elhân: **80**
Casus Sakallı Mehmet Paşa: 144
Câvid Bey: 427
Câvidannâme: 37
Cavit Sözer: 361
Cebrâ'il: 79
Cehennem: 264
Celâl: 318
Celâl (Es. Hu.): 33, 58, 107
Celâl (Mehmet Celâl): 315
Celâleddin Bâkır Çelebi: 330
Celâleddin Devvânî: 517
Celâleddin Efendi: 173
Celâleddin Harzemşah: 59
Celâlî: 105, 270, 280
Celâl-zâde Salih Çelebi: 198
Celîl (Es. Hu.): 71, 234, 322, 429
Celvetî Dergahı: 238
Cem Dilçin: 142, 394
Cem Sultan: 111, 181
Cemâl (Es. Hu.): 33, 155, 187, 327, 340
Cemal Anadol: 348
Cemâl Halife: 187
Cemâl Halveti: 155
Cemal Sofuoğlu: 360
Cemâleddin Efendi: 363
Cemâleddin İshak Karamanı: 185
Cemâleddin Server Revnakoğlu: 342
Cemâleddin Yusuf: 333
Cemâlî (Mustafa Aslan): 395
Cemâlî-i Uşşâki: 237
Cemil: 318
Cemil (Es. Hu.): 32
Cemil Bey (Hacı Mustafa Cemil): 150, 323
Cemil Meriç: 352
Cemile Hânım: 311
Cemile Nakış Karamağaralı: 477
Cemile Sultan: 109
Cemşîd ü Hurşid: 135
Cenab-ı Hakk: 29
Cenabî Ahmetpaşa Çeşmesi (Ankara): 324
Cenâbî Paşa: 197
Cenap Muhittin Kozanoğlu: 381
Cenap Sahabettin: 333
Cengiz Dağcı: 358, 359
Cennât: 209, 320, 332, 446, 478
Cennât-ı 'adn: 238, 348, 437
Cennât-ı a'lâ: 387, 478
Cennât-ı Ma'va': 182
Cennât-ı na'îm: 320, 446
Cennet: 29, 69, 117, 120, 129,

169, 178, 180, 182, 183, 185, 189, 198, 201, 202, 205, 208, 210, 215, 219, 220, 222, 224, 225, 227, 230, 233, 239, 241, 243, 247, 248, 253, 264, 266, 270, 271, 273, 278, 282, 283, 284, 286, 296, 299, 302, 309, 313, 315, 316, 317, 318, 322, 335, 337, 356, 364, 387, 388, 417, 418, 421, 427, 439, 445, 483, 485, 486, 487, 529
Cennet Efendi (Fenâî Şeyh Muhammed Ef.): 224
Cennet Kadın: 264
Cennet-i 'adn: 117, 120, 227, 316, 388
Cennetü'l-Bâkî Kabristanı: 163
Cennetü'l-firdevs: 161, 167, 381, 388
Cennetü'l-Ma'va: 157, 180, 350, 366, 429
Cennetü'l-ulya: 248
Cerrah Mehmet Paşa (Sadrazam): 140
Cerrahpaşa: 23, 118, 133, 156, 214, 271, 308
Cerrahpaşa Camii haziresi: 308
Cerrahpaşa Camii: 156, 308
Cerrahpaşa Hastanesi: 133, 214
Cevâd: 286
Cevdet: 98, 254, 291, 306, 317, 334, 425
Cevheri: 201, 206
Cevri: 220
Cezayir: 20, 423
Cezayirli Kaptan Ali Paşa Camii (Rize): 237
Cezerî Kasım Paşa Camii (Cağaloğlu): 353
Cezmî: 118, 222
Cezzâr Ahmet Paşa: 353
Cidde: 298
Cihangir Camii haziresi: 223
Cihangir Hasan Burhaneddin Efendi: 223
Cihangir-zâde Hasan Efendi: 224
Cihanı (Cihan Pehlivanı Kara Ahmet): 319
Cinân: 166, 176, 200, 208, 212, 215, 217, 222, 224, 240, 249, 272, 273, 289, 301, 304, 307, 321, 417
Cinânî: 113, 140, 200, 202, 206, 207, 208, 254
Cinuçen Tanrıkorur: 449
Cisr-i Mustafa Paşa: 168
Cohen (M.): 48
Cumaâbâd Kasabası (Sivrihisar): 183
Cünûnî Ahmed Dede: 213

Ç

Çağatay: 204
Çakırağa Mahallesi (Aksaray-İst.): 363
Çaldıran: 185
Çamlıca: 440
Çanakkale: 139, 272, 372
Çanakkale Şehitlik: 139
Çapraslansağır Çeşmesi: 241
Çar Nikola: 524
Çarşamba semti (Fatih): 217, 483
Çataloluk Çeşmesi: 158
Çatalsakal: 227
Çehrin: 226, 489
Çekmece: 203
Çelebi Akay (Şair): 518
Çelebi Paşa (Çelebî Mustafa Paşa): 98
Çengâl: 125
Çeşme Kalesi (İzmir): 183
Çeşmî-zâde Mustafa Reşid Efendi: 248
Çırağan Sarayı: 236
Çiçek Derman: 383
Çinili (Orta Valide) Camii (Üsküdar): 217, 486
Çinili Camii (Üsküdar): 217
Çivi-zâde Şeyh, Mehmet Efendi (Şeyhülislâm): 206
Çolak Hamza: 113, 249
Çorlu: 186, 188
Çorlulu Ali Paşa (Sadrazam): 150, 432
Çorlulu Alipaşa Camii tekkesi: 131
Çorlulu Alipaşa Çeşmesi: 234
Çorlulu Alipaşa Medresesi: 150
Çukurova: 330

D

Daltaban: 95
Damat Ferit: 146
Damat Gazi İbrahim Paşa Türbesi: 210
Damat İbrahim Paşa (Sinek): 472
Damat İbrahim Paşa Çeşmesi (Üsküdar): 129
Damin (Es. Hu.): 32
Dâniş Mehmet Efendi: 283
Dârr (Es. Hu.): 71, 72
Darülhadis Medresesi (Eyüp): 241
Davut Paşa (Sadrazam): 157, 182
Davutpaşa Camii: 155, 179
Davutpaşa Camii haziresi: 218, 271, 278, 287
Dâyehatun Mescidi: 189
Dayı Yusuf Camii (Tunus): 423
Debbağlar Köprüsü (Aksaray ili): 316
Debbağ-zâde Mehmet Ef.: 418
Defterdar Ahmet Çelebî: 187
Defterdar Camii: 156
Defterdar Celal Bey: 197
Delil (Es. Hu.): 32
Denizli: 319, 322, 327, 426, 429, 439, 481, 482
Denizli Eski Mezarlığı: 319, 322
Dergah Kitabevi: 354
Dergah-ı Mekkî Efendi: 435
Derûnî (Efendi): 269
Derviş: 163, 272, 277, 328, 486
Derviş (Paşa): 95, 428
Derviş Mehmed: 182
Derviş Molla: 425
Derviş Osman (Meczûb): 418
Derviş Veli: 426
Derviş-zâde Mehemmed: 238
Destan Bey: 284
Destarî Mustafa Paşa Türbesi (Şehzadebaşı): 212
Dicle: 46
Dilaver Cebeci: 146, 396
Dipylon: 44
Divançe-i Nazîm: 421
Divân-ı Âli: 436

Divân-ı Aynî: 437
Divân-ı Hâşimî: 206, 208, 209, 210, 212, 214, 462, 463, 469, 494, 504, 505, 509
Divân-ı Münif: 458
Divân-ı Refi': 266
Divân-ı Senayi: 248
Divân-ı Sururî: 252, 253, 254
Divanyolu: 279, 318
Divitçiler Camii: 240
Diyanet Vakfı: 134
Diyanet Vakfı: 134
Doğan Kalesi: 223
Doğramacı-zade Ali Paşa Camii: 135
Doğunun Uzun Hikayesi, Türk Edebiyatında Mesnevî: 138
Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi: 526
Dökmeci Tevfik: 314
Dragman Çeşmesi: 152
Dumlupınar: 406
Durmuş Hocaoğlu: 397
Düğümlü Hafız Mustafa Baba: 476
Dülger-zâde Şeyh Rıza Efendi: 243
Dündar Taşer: 384
Dürretü't-Tâc: **80**
Dürrî: 101, 103, 154, 233
Dürri Ahmet Efendi: 238
Dürrî Efendi (Şeyhülislâm): 241
Dürriye Hanım: 300
Dürri-zâde (Şeyhülislâm): 101, 103

E

Ebced Hesabı: 415
Ebû Ali (=İbn Sina): 98
Ebu Bekir Paşa Çocuk Kütüphanesi haziresi (İst. Aksaray): 271
Ebu Bekir Paşa-zâde Ömer Bey (Anadolu Kazaskeri): 271
Ebu Bekr Kânî Efendi (Şeyh): 267
Ebu Davut: 163
Ebu Hanîfe: 153, 262
Ebu Said: 59, 74
Ebu Şeybeti'l-Hudrî Türbesi: 230, 286
Ebu'l-Âliye: 77
Ebu'l-Meyâmin Çeşmesi: 211
Ebû'l-Vefa Şeyh Ahmed Müsellem Ef.: 245
Ebussu'ûd Efendi (Şeyhülislâm): 88, 116, 152, 154, 157, 195, 201, 416, 426
Ebussuûd-zâde Suud: 338
Ebuzziya Tevfik Efendi: 320
Ed-Dârr (Es. Hu.): 72
Edîbe Hânım: 294
Edirne: 14, 15, 57, 166, 167, 173, 176, 179, 190, 201, 233, 248, 300, 303, 307, 419
Edirne Askeri Deposu: 300
Edirne demiryolu: 307
Edirne Müzesi: 300
Edirnekapı: 248, 252, 296, 306, 307, 309, 312, 313
Edirnekapı Mezarlığı: 248, 306, 307, 309, 312, 313
Edirnekapı Şehitliği: 296
Efdal-zâde Seyyid Hamidullah Ef. (Şeyhülislâm): 155
Eflatun: 49
Eflatuncu: 50
Eflâtun-zâde: 158
Efrenci: 260
Efridûn: 198
Eğrikapı: 245
Ekrem Hakkı Ayverdi: 15, 349, 350
El-'Adl (Es. Hu.): 72
El-'Afuvv (Es. Hu.): 72
El-'Âlîm (Es. Hu.): 72
El-'Aliyy (Es. Hu.): 72
El-'Azim (Es. Hu.): 72
El-Ahad (Es. Hu.): 72
El-Âhir (Es. Hu.): 72
Elazığ: 474
El-Bâ'is (Es. Hu.): 72
El-Bâkî (Es. Hu.): 72
El-Bâri' (Es. Hu.): 72
El-Bâsıt (Es. Hu.): 72
El-Basîr (Es. Hu.): 72
El-Bâtın (Es. Hu.): 72
El-Bedi' (Es. Hu.): 72
El-Berr (Es. Hu.): 72
El-Cabbâr (Es. Hu.): 72
El-Câmi' (Es. Hu.): 72
El-Celîl (Es. Hu.): 32, 72
El-Dâim (Es. Hu.): 32
El-Esma'u'l-Hüsnâ: 71, 72
El-Evvel (Es. Hu.): 72
El-Fettâh (Es. Hu.): 72
El-Fütûhât el-Mekkiyye: **35, 76**
El-Ğaffar (Es. Hu.): 72
El-Ğafûr (Es. Hu.): 32, 72
El-Ğaniy (Es. Hû.): 72
El-Habîr (Es. Hu.): 32, 72
El-Hâdî (Es. Hu.): 72
El-Hâfız (Es. Hu.): 72
El-Hafîz (Es. Hu.): 72
El-Hakem (Es. Hu.): 72
El-Hâkim (Es. Hu.): 32
El-Hakîm (Es. Hu.): 72
El-Hakk (Es. Hu.): 72
El-Hâlik (Es. Hu.): 72
El-Halîm (Es. Hu.): 72
El-Hamîd (Es. Hu.): 72
El-Hasîb (Es. Hu.): 72
El-Haviye: 33
El-Hayy (Es. Hu.): 72
El-Kâbız (Es. Hu.): 72
El-Kâdir (Es. Hu.): 32, 72
El-Kahhar (Es. Hu.): 72
El-Kaviyy (Es. Hu.): 72
El-Kayyûm (Es. Hu.): 72, 355
El-Kebîr (Es. Hu.): 72
El-Kerim (Es. Hu.): 72
El-Kindî: 50, 80
El-Kuddûs (Es. Hu.): 72
El-Latif (Es. Hu.): 72
El-Mâcid (Es. Hu.): 72
Elmalılı M. Hamdi Yazır: 77, 326, 338
El-Mâni' (Es. Hu.): 72
El-Mecîd (Es. Hu.): 72
El-Melik (Es. Hu.): 32, 72
El-Mennân: 70
El-Metin (Es. Hu.): 72
El-Mu'ahhir (Es. Hu.): 72
El-Mu'îd (Es. Hu.): 72
El-Mu'îzz (Es. Hu.): 72
El-Mu'min (Es. Hu.): 72
El-Mubdî' (Es. Hu.): 72
El-Mucîb (Es. Hu.): 72
El-Muğniy (Es. Hu.): 72
El-Muheymin (Es. Hu.): 72
El-Muhsî (Es. Hu.): 72
El-Muhyî (Es. Hu.): 72

El-Mukaddim (Es. Hu.): 72
El-Mukît (Es. Hu.): 72
El-Muksit(Es. Hü.): 72
El-Muktedir (Es. Hu.): 72
El-Mumît (Es. Hu.): 72
El-Muntekim (Es. Hu.): 72
El-Musavvir (Es. Hu.): 72
El-Muzill (Es. Hu.): 32, 72
El-Müberred: 28
El-Müta'âlî (Es. Hu.): 72
El-Mütekebbir (Es. Hu.): 72
El-Vâcid (Es. Hu.): 72
El-Vahhâb (Es. Hu.): 72
El-Vâhid (Es. Hu.): 72
El-Vâlî (Es. Hu.): 72
Elvân Çelebi: 56
El-Vâris (Es. Hu.): 32, 72
El-Vâsi' (Es. Hü.: 72
El-Vedûd (Es. Hu.): 72
El-Vehhâb (Es. Hu.): 32
El-Vekîl (Es. Hu.): 72, 371
El-Velî (Es. Hu.): 72
Emin (Abbas-zâde): 474
Emîn (Tokadî Emin Ef.): 243
Emîn Baba: 306, 312
Emin Baba Dergahı: 306
Emin Beg: 267
Emin Beg (Anadolu Kazaskeri): 105
Emin Efendi: 157, 246, 339
Emin Paşa: 322
Emine (Şair Nakşînin kızı): 228
Emine Hâce: 295
Emine Hanım: 107, 293, 314
Eminî: 206, 482
Emir Buhari Türbesi: 419
Emirgan Camii (İstanbul): 132
Emirî (= kadim): 199
Emre Akdoğan: 370
Emrî (Mir Hüseyin): 201, 202, 430, 440, 506
Enderun: 502, 503
Endülüs: 31, 48
Enes Gezgin: 112
Enis Efendi: 241
Enkerus: 187
Enmûzecü't-Tıb: 135, 215
En-Nâfi' (Es. Hu.): 72
En-Nûr (Es. Hu.): 72
Erciyes: 122
Ercümend Ekrem: 413
Erdebil Tekkesi: 155
Erdel: 229, 485
Erdem Can Öztürk: 139
Ergene: 168
Ermeni: 43, 140
Ermeniler: 49
Erol Güngör (Prof. Dr.): 387, 478
Er-Ra'ûf (Es. Hu.): 72
Er-Râfi' (Es. Hu.): 72
Er-Rahîm (Es. Hu.): 72
Er-Rahman (Es. Hu.): 32, 72
Er-Rakîb (Es. Hu.): 72
Er-Reşîd (Es. Hu.): 72
Er-Rezzâk (Es. Hu.): 72
Ertuğrul Gazi Türbesi (Söğüt): 312
Erzurum Tarihi: 15, 221
Erzurum: 5, 15, 197, 217, 221, 224, 283, 303, 343, 371, 475, 522
Es'ad Ağa: 298
Es'ad Efendi: 142, 294
Es'ad (Efendi): 213
Es'ad Efendi (Şeyhülislâm Mehmet Es'at): 236, 487
Es'ad Efendi (Vakanüvis): 90, 108, 122, 264, 265, 272, 273, 275, 276, 280, 283, 285, 286, 293, 425, 452, 458, 462, 494, 500, 524
Es'ad Efendi Hoca: 270
Es'ad-zâde Mehmet Şerif Efendi: 252
Esat b. İlyas: 416
Esin: 340
Esîrî-zâde: 262
Eski Ahit: 43
Eski Kaplıca: 184
Eski Zağra: 252
Eskici Hasan Dede: 217
Esma Hanım: 426
Esma Hanım (Şinasi'nin annesi): 299
Esra Burcu: 366
Esrar Dede: 258, 270
Esrar Dede Divanı: 135, 293
Es-Sabûr (Es. Hu.): 32, 72
Es-Samed (Es. Hu.): 72
Es-Selâm (Es. Hu.): 32, 72
Es-Semi' (Es. Hu.): 72
Estergon Kalesi: 460
Estranghelo: 47
Eşref (Şair): 125, 144, 145, 315, 316, 320, 322, 324, 363, 525
Eşref Efendi (Şeyhülislâm): 103
Eşref Feyzî: 125
Eşref Paşa Divanı: 303
Eşrefoğlu Rumî: 176
Eş-Şehîd (Es. Hu.): 32, 72
Eş-Şekûr (Es. Hu.): 72
Etrüsk: 43
Etrüskçe: 43
Et-Tevvâb (Es. Hu.): 72
Etvâr-ı 'İlm-i Musiki: 37
Euboia: 44
Evliya Çelebi: 14, 149, 168, 198, 221, 223
Evrenos-zâde Sami Bey: 339
Evvel (Es. Hu.): 71
Eyüp: 15, 107, 128, 129, 131, 149, 150, 194, 203, 205, 224, 241, 244, 248, 267, 284, 297, 303, 308, 310, 318, 319, 322, 471
Eyüp Camii: 128, 131, 150
Eyüp Camii minaresi: 128
Eyüp Mezarlığı: 297, 308, 318, 319, 322
Eyüp Sultan haziresi: 248, 303, 310
Ez-Zâhir (Es. Hu.): 72

F

Fahrettin Çıplakoğlu: 110
Fahri Bilge: 484
Fâ'ik: 94, 102, 338
Fâ'iz: 99
Fa'izi: 211
Fâiz Hasan Efendi: 421
Fâlik (Es. Hu.): 32
Fâni Efendi: 366
Fars: 50, 150
Faruk Kadri Timurtaş (Prof. Dr.): 349, 410
Faruk Nafiz Çamlıbel: 345
Faruk Sümer: 391
Fas: 146
Fasîh Dede (Mevlevi Şeyhi): 232

Fasîhî: 111
Fâtıma: 69, 129, 172, 239, 318
Fâtıma Hanım: 242, 290, 300, 309
Fatıma Hayriyye: 318
Fâtıma Sultân: 206
Fâtıma Ülker Hanım: 293
Fatih Camii: 247
Fatih Camii haziresi: 307, 312, 314, 316, 317, 318, 321, 364, 432
Fatih Koyuncu: 139
Fatih Semti: 217
Fatih'in türbesi: 131
Fatin Gökmen: 335
Fatin: 335, 452, 453
Fatma Altunya: 355
Fatma Aysel Dıngıl: 369
Fatma Canan Sayar: 390
Fatma Sultan Camii: 129
Fâzıl: 232, 502
Fâzıl Efendi: 307
Fazlı Ağa oğlu Mustafa: 518
Fazlullah Hurûfî: 37
Fazlullah Moral: 409
Fehim: 109, 113, 295, 418
Fehîm-i Kadîm: 418
Fehmî: 179, 305, 421, 443
Fehmiyye: 315
Fenâ'î Şeyh Cennet Mehmet Efendi: 224
Fenâyî Mustafa Efendi: 418
Fenike: 28, 39, 42, 43, 44, 45, 46, 47
Fenikeliler: 28, 42, 45
Fennî Mustafa Efendi: 243
Ferah Burgul: 367
Ferhad (Ef.): 264
Ferhad Efendi: 425
Feridun Nafiz Uzluk (Ord. Prof.): 347
Feridun Özdingiş (Dr.): 372
Fethullah: 443
Fetih Suresi: (3) 160, 177
Fettâh (Es. Hu.): 71
Fevri: 198
Fevzi (Şair): 241, 486
Fevzi Köseoğlu: 362
Fevziye A, Tansel: 215, 353, 403, 46, 407, 409, 410, 411, 411, 413
Feyiznâme: 205
Feyyâz-ı Zü'l-Minen: 184
Feyzî: 217, 229, 272, 308, 312, 319, 324, 429, 448, 471, 472, 481
Feyzî Efendi: 272
Feyzullah Efendi Ktp.: 488
Fırtıkçı Hasan: 122
Fıtnat Hanım: 101, 131, 481
Fikrî: 312
Filibe: 276
Filistin: 42, 45, 46, 47
Fir'avn: 120
Firdevs: 33, 66, 69, 114, 117, 159, 164, 183, 186, 203, 211, 216, 218, 220, 221, 226, 229, 237, 240, 246, 253, 267, 273, 278, 281, 287, 295, 298, 301, 319, 322, 351, 354, 361, 391, 426, 429, 430, 433
Firdevs-i a'lâ: 66, 183, 203, 220
Firûz Ağa Türbesi: 417
Firuzağa Camii (İst.): 157, 180
Fitnat Aslan: 344
Foça (Yugoslavya): 192, 194
Françe: 259, 261, 490
Fransa: 456, 457
Fu'âd: 90
Furûk-i Hakkı: 516
Fuzulî: 123, 190

G

Gabriel Mandel Han: 396
Gaffar (Es. Hu.): 71
Gafur (Es. Hu.): 71
Gafûrî Mahmut Efendi: 225
Galata Köprüsü: 325
Galata Kulesi (İst.): 283
Galata Mevlevîhanesi: 231, 244, 285, 297
Galata Mevlivîhanesi haziresi: 267
Galata: 182, 308, 416, 469, 523
Galatasarayı: 523
Gâlib Çelebi: 306
Galip Erdem: 392
Galip Paşa (Mehmet Sa'it Galip Paşa): 96
Gandhara: 46
Ganî-zâde Nâdirî Efendi: 214
Garibî: 158
Gavsî Ahmed Dede (Mevlevi Şeyhi): 231
Gazâlî (Şair): 168
Gaznevî Mehmet Efendi: 486
Gazzâli: 74
Gedik Ahmet Paşa Camii: 265
Gedik Ahmet Paşa: 265
Gelibolu: 209
Gemalmaz: 145
Gence: 126, 239
Genç Osman: 225
Gercin tepesi: 45
Gevrek-zâde: 428
Geyveli Veli: 262
Gıyaseddin Mehmed Efendi: 186
Girit: 124
Gnostisizm: 50
Got: 43
Göksu: 321
Göynük ilçesi: 312
Graçanica (Bosna): 162
Grekler: 49
Grohmann (G.): 48
Guéraud (O.): 44
Gülçiçek Korkut: 367
Güldeste-i Riyâz-ı İrfan: 136, 169, 311, 502
Gülhane (Bahçesi): 281, 291
Gülsenî İbrahim Dede (Şeyh): 159
Günâhî: 196
Günay Tümer: 369, 370
Güney İtalya: 44
Güneydoğu Anadolu: 523
Gürcü: 43
Ğaniyy (Es. Hu.): 71
H. Sadettin Ergun: 380

H

Habîr (Es. Hu.): 33, 71
Haccâc-ı Sânî: 120
Hacce Hesnâ Hatun Mescidi: 483
Hacı Ali Ağa: 296
Hacı Bayram Kaftanı Camii haziresi: 443

Hacı Bayram Velî: 167, 417
Hacı Bayram Veli Camii (Ankara): 236
Hacı Bektaş Veli Türbesi: 316
Hacı Hasan Feyzi Efendi Türbesi (Denizli): 481
Hacı Hüseyin Efendi: 278
Hacı İzzet Paşa: 307
Hacı Mehemmed Hulusi: 316
Hacı Mehmet Ağa: 193
Hacı Mehmet İsmet Bey: 234
Hacı Mustafa Cemil Bey: 163
Hacı Osman Beg: 320
Hacı Osman Efendi: 317, 429
Hacı Salih Efendi: 302
Hacı Selim Ağa (Ahçıbaşı): 483
Hacı Ya'kub Ağa: 303
Hacıbekirağa Camii: 448
Hacıcaferağa Camii: 522
Hacıkasımpaşa Camii (Cumâabad): 183
Hadâyiku'd-Dekâ'ik: 32
Hâdî (Es. Hu.): 32, 71, 229
Hâdî: 232, 239, 486
Hadice İsmet: 322
Hadice Sultan: 288
Hadice Usta: 244
Hadice: 92, 369
Hadîkatu'l-Udebâ fî şerhi Nasîhati'l-Hukemâ: 517
Hadikatü'l-Cevâmi': 60
Hafız (Es. Hu.): 71
Hafız (Şair): 133, 434, 452, 471, 476
Hafız Ağa: 241
Hafız Ahmet Paşa: 456, 462, 463, 500
Hafız İbrahim: 258
Hafız Kâmil Slayciç: 158
Hafız Mehmet Zühdi Efendi: 325
Hafız Musa Efendi: 251
Hafız Osman Efendi (Hattat): 231
Hâfız Şirazî: 152, 166
Hafîd Efendi (Hekimbaşı): 106
Hak Dini Kur'an Dili: 77, 172
Hakan Ertin: 366
Hakânî Bey: 211
Hakem (Es. Hu.): 71
Hakim (Es. Hu.): 32, 437
Hâkim: 32, 437
Hakîmu İlâhî: 58
Hakk (Es. Hu.) (Hakk - el-Hakk): 29, 57, 68, 71, 77, 95, 96, 99, 100, 103, 104, 107, 110, 111, 114, 115, 116, 119, 121, 129, 130, 133, 134, 136, 138, 142, 177, 182, 183, 188, 189, 192, 193, 194, 198, 199, 201, 204, 207, 209, 218, 219, 220, 221, 223, 225, 228, 229, 232, 233, 238, 239, 240, 241, 243, 244, 247, 248, 250, 252, 253, 255, 260, 261, 264, 265, 267, 274, 275, 277, 282, 287, 294, 296, 298, 299, 300, 308, 309, 311, 314, 315, 320, 323, 329, 334, 336, 337, 339, 341, 343, 345, 347, 350, 351, 355, 357, 359, 360, 365, 370, 373, 386, 387, 388, 390, 396, 398, 402, 407, 409, 419, 422, 433, 435, 438, 439, 442, 443, 444, 446, 447, 455, 456, 461, 465, 466, 470, 471, 472, 473, 476, 478, 479, 480, 491, 493, 495, 497, 503
Hakkı Dursun Yıldız: 106
Hakkı Şekîb Efendi: 299
Hakki: 108, 295, 309, 429, 430
Hakki (Hasan): 291, 502, 503
Haleb: 106, 123, 207
Halep Mevlevihanesi: 330
Halet Said Efendi (Devlet Kethüdası): 279
Haleti Gülşeni: 204
Haleti, (Azmî-zâde): 94, 210, 214
Halıcı Hasan Mescidi: 131
Halıcızâde Mehmet Paşa (Defterdar): 220
Halik (Es. Hu.): 71, 409
Halil Edib Bey: 322
Halil Efendi (Sütçülerli): 420
Halil Efendi (Şam Müftüsü): 103
Halil Fikret Alasya: 394
Halil İnalcık: 402
Halil Nihad: 412
Halil Nihat Boztepe: 380
Halil Nuri Yurdakul: 344
Halil Paşazade Mahmut Celaleddin Bey: 299
Halim (Es. Hu.): 32, 71, 175
Hâlis Efendi: 364
Halis Erginer: 346
Hallâk: 321
Haluk İpekten: 143
Haluk Karamağaralı: 396
Hamdi Hamdullah Efendi: 271
Hamdi Ragıp Atademir (Prof.): 385
Hamîd (Es. Hu.): 71, 72
Hâmid (Selanik Kadısı): 106, 425
Hâmid Mahmut Efendi: 420
Hâmidî: 153
Hamidiye Rüşdiye Mektebi (Yanya): 318
Hammamî-zâde: 325, 340
Hammurabi: 46
Hamparsum notası: 81
Hamse-i Al-i 'Aba: 69
Hamza Paşa (Silahtar Mahir Hamza Paşa): 97
Hamzabey Medresesi: 143
Hanefi Efendi: 222
Harabî: 15, 323
Harbiye Mektebi: 286
Harid Fedai: 359
Harput Eski Mezarlık: 321
Harput Sarahatun Camii: 474
Harran: 42, 50, 491
Harun Reşit: 416
Harun Tolasa (Prof. Dr.): 350
Harvard Üniversitesi: 356
Hasan (Efendi): 223
Hasan Akif Efendi (Selanikli): 282
Hasan Âli Yücel: 336
Hasan Buğrahan Yavuz: 457
Hasan Efendi: 224, 249, 421, 427, 483
Hasan el-Askeri: 69
Hasan Gürbüz (Prof. Dr.): 392
Hasan Karacan: 371
Hasan Mir: 286
Hasan Paşa: 94, 144, 321, 422
Hasan Paşa (Gazi): 98, 100
Hasan Paşa (Kethüda): 98
Hasan Paşa (Serasker): 104
Hasan Şakar: 362
Hasan: 208
Hasanpaşa Türbesi: 201
Hasbi: 119
Haseki Camii haziresi: 267, 304
Haseki Daru'ş-Şifası: 194
Haseki Medresesi: 191
Hasırcı Hacı Ahmetpaşa Camii

Çeşmesi: 192
Hasırî-zâde Hafız Mehmet Ef.: 192
Hasîb (Es. Hu.): 71
Hasîb Paşa: 453
Hâsib: 291
Hassan: 520
Haşim Baba (Üsküdarlı Mustafa): 155
Hâşimi: 106
Hâtem Ahmet Ef.: 245
Hâtıra-i Eslâf: 15, 450
Hatice Sultan Çeşmesi (Eyüp): 129
Hatif Ali Efendi: 280
Hatra: 46
Hattat Halim Efendi: 341
Hattat İbrahim Tahir Ef.: 418, 480
Hattat Mehmet Emin Efendi: 339
Hattat Rıza: 315
Havva: 30, 70, 76
Hayalî: 196, 430
Hayatî-zâde Mehmet Said Efendi: 252
Hayber: 70
Haydar (Afyonbaşı): 149
Haydar (Şair): 120
Haydar Diriöz: 146, 380, 381
Haydar Ganî Bey: 89
Haydarpaşa Askerî Hastanesi: 295
Haydarpaşa: 298
Hayli: 226, 483
Hayreti: 190, 420
Hayri Bey Kütüğü: 15, 58, 477, 529
Hayri: 15, 58, 319, 477, 529
Hayrüddin Paşa: 313
Hayy (Es. Hu.): 71, 109, 185, 214, 224, 265, 305, 316, 350, 353, 454, 465, 470
Hâzik Efendi (Erzurumlu): 247
Hazret-i Hudâ: 143
Hekim Beg: 428
Hekim Çelebi: 152
Hekimoğlu Ali Paşa: 95
Hekimoğlu Alipaşa Camii haziresi: 232, 294
Hekimoğlu Alipaşa Camii: 130
Helen: 46, 47
Hemedan: 126, 239
Hermes: 49, 50
Hermetik Kültür: 49
Hersek: 320
Hevâyî (Sururî'nin daha önceki mahlası): 148
Heybeliada: 282
Hezeliyât: 15, 148, 254
Hırka-i Şerif Camii: 275, 314, 444
Hırka-i Şerif Camii haziresi: 275
Hırşova (Romanya): 304
***Hısnu'l-Vebâ:* 514**
Hızır Bey: 150, 173, 174, 184
Hızır Paşa-zâde Mehmet Paşa: 182
Hızır: 138
Hızırpaşa Çeşmesi: 198
Hızır-zâde Rüşdî: 119, 323
Hızr: 203, 471
Hicazî: 483
Hicrî Efendi: 322
Hidiv İsmail Paşa: 279
Higounet: 44
Hikmet İlaydın (Maarif Müsteşarı): 345
Hikmet Kâmile Hanım: 300
Hikmet: 275, 288, 289, 290, 291, 320, 345, 425
Hilâli: 132, 203, 223
Hilmi Ziya ülken: 348
Himmet-zâde: 228, 234, 235
Hint: 42, 43, 46
Hisabî: 129
Hitit Krallığı: 46
Hoca Ahmed Yesevî: 166
Hoca Ebu Nasr Pârisa: 175
Hoca Fehim Efendi: 280
Hoca Hayrüddin Camii: 176, 417
Hoca Hayrüddin: 176, 417
Hoca Münif Efendi: 458
Hoca Sadeddin: 424
Hoca-zâde: 180
Hoca-zâde Mehmet Ef. (Şeyhülislâm): 125
Hoca-zâde Mes'ûd: 420
Hôşeng: 49
Humâ Hâtun: 183
Hurşîd Ahmet Paşa: 96, 449
Hurşîd Efendi: 263
Hurşit Yılmaztürk: 387
Huzur Dersleri: 137
Hüdâ: 142, 175, 187, 218, 224, 240, 246, 247, 267, 280, 289, 310, 328, 346, 418, 421, 438, 466
Hüdâyi Mustafa Efendi: 195
Hüdâyî: 128, 183, 196, 215, 301, 328, 418
Hükmî: 211, 212
Hükümet Konağı (Göynük): 312
Hükümetönü (= Aliağa Camii): 482
Hüsambey Mescidi (= Tezgahcılar Camii): 223
Hüsameddin Uşşakî: 161
Hüsâmî: 209
Hüsam-zâde (Anadolu Kazaskeri): 453
Hüseyin Ataşer: 375
Hüseyin Avni Çelik: 355
Hüseyin Beg: 271
Hüseyin Efendi: 218, 228
Hüseyin Efendi (Eyüp): 322
Hüseyin Hâtemi (Prof. Dr.): 25, 110, 137, 394
Hüseyin Hilmi Paşa (Dahiliye Nazırı): 322
Hüseyin Kâmî: 433
Hüseyin Kılıç (Seyyid Abdülkadir'in oğlu): 333
Hüseyin Nâzım Paşa: 316
Hüseyin Nazmî: 408
Hüseyin Nazmî Ceylanoğlu: 389
Hüseyin Sadeddin Nüzhet Efendi (Şeyh): 328
Hüseyin Vassâf Bey: 332
Hüseyin Zarif: 87
Hüseyinağa Camii: 444
Hüsn-i Aşk: 250
Hüsnî Efendi: 311
Hüsrev Paşa (Sadrazam): 116, 192
Hüsrevoğlu Yusuf Efendi: 183, 417
Hüzni: 251
Hymettos Dağı: 44
Hz. Abdülkadir Geylânî: 88
Hz. Adem: 29, 30, 31, 50
Hz. Ali: 28, 29, 64, 67, 69, 154, 432
Hz. Ebu Bekir Sıddık: 66, 69
Hz. Ebu Şeybeti'l-Hudrî: 230
Hz. Ebu'd-Derdâ: 286
Hz. Eyyûb el-Ensari Türbesi: 285
Hz. Eyyüp el-Ensarî, Camî ve Külliyesi: 61
Hz. Fatıma: 69, 432
Hz. Hasan: 69, 233, 432
Hz. Hüseyn: 69, 233, 237, 432

Hz. İbrahim (A.S.): 78
Hz. İdris (A.S.): 49, 50
Hz. İsa (A.S.): 30, 33, 46, 63, 64, 65, 66, 67, 68
Hz. Muhammed (A.S.): 55, 56, 69, 70, 76, 77, 518
Hz. Nuh (A.S.): 49
Hz. Osman: 66, 69
Hz. Ömer: 66, 69, 455
Hz. Şit: 50
Hz. Şu'ayb (A.S.): 29
Hz. Yakup (A.S.): 278
Hz. Yusuf (A.S.): 57
Hz. Zekeriyya (A.S.): 234

I-J

Idumealılar: 42
Ihvan-ı Safa: 50
Irak: 46, 82, 124, 461
Isparta: 26, 147, 319, 326, 373, 391, 420
Işık Fedai: 397
İblis: 30, 31
İbn Abbas: 29, 33, 77
İbn Kemal (Şeyhülislâm): 115, 157, 182, 185, 186, 189, 190, 528
İbnü'l-Arabî: (bkz. Muhyiddin İbnü'l-Arabî)
İbnü'l-Emin Mahmut Kemal: 322, 337, 340, 364, 366
İbnü't-Tafdîl Hızır Gıyaseddin Refik: 58
İbrahim (Efendi): 15, 78, 108, 120, 155, 156, 157, 159, 168, 193, 232, 243, 247, 277, 284, 327, 338, 367, 387, 390, 418, 480, 491, 517
İbrahim Ağa: 276
İbrahim Başağaoğlu: 367
İbrahim Beg: 286
İbrahim Beg (Kazasker): 268
İbrahim Çelebi Camii (Manisa): 193
İbrahim Düzen: 491
İbrahim Efendi: 232, 243
İbrahim Efendi Camii: 282
İbrahim Faik Bey: 338
İbrahim Hakkı (Erzurumlu): 15, 156, 157, 247, 418
İbrahim Hakkı Konyalı: 15
İbrahim Kafesoğlu (Prof. Dr.): 387
İbrahim Kürşad Ateş: 390
İbrahim Medkur: 159
İbrahim Mihrabî Baba: 327
İbrahim Müteferrika: 243
İbrahim Paşa: 277
İbrahim Paşa (Hilmi İbrahim Paşa): 99, 291
İbrahim Paşa (Vezir): 168
İbrahim Paşa Camii (Uzun-çarşı): 78
İbrahim Tahir Efendi (Hattat): 418, 480
İbrahim: 272
İbranca: 43, 47
İbranîler: 28, 52
İdes: 59
İdris Ali Bey: 482
İdris Bitlisî: 149, 181, 514
İffeti: 22
İfrah (Georges): 45
İhsan Doğramacı: 396
İhsan Tekin (İstanbul Valisi): 347
İhtiyar Asker: 406
İhya: 266, 267, 268, 270
İkdam Gazetesi: 413
İkinci İnönü Zaferi: 79, 405
İlâh: 184, 191, 221, 227, 238, 271, 300, 303, 326, 335, 338, 355, 443, 470
İlahiyat Fakültesi (Isparta): 15, 23, 391
İlhamî (III. Selim): 273
İlmi: 132
İloğlu Camii (Tokat): 422
İlyas: 138, 204, 205
İlyas-zâde: 204, 205
İmam-zâde: 298
İmaret Camii (Çorlu): 186
İmaret Çeşmesi (Çorlu): 188
İmparator Charles: 328
İnceminare Müzesi (Konya): 176
İnebahtı: 124
İnegöl: 173
İsâ Efendi: 435
İsa Mahfî Efendi: 236
İshak Çelebi (Üskübî): 421, 528
İshak Efendi (Eyüp Müderrisi-Salih Efendizade): 107
İshak Efendi (Şeyhülislâm): 102, 241
İshakbey Bedestanı (Üsküp): 318
İshakpaşa Camii: 178
İskender: 46, 183, 351, 416
İskender b. Yusuf b. İshak: 416
İskender Pala: 351
İskenderiye: 166
İskenderpaşa Camii (Kanlıca): 196
İslambol: 138, 254
İsma'îl Paşa (Hafız): 95
İsmail Ankaravî (Rusûhî): 216
İsmail Dede: 237
İsmail Efe Yakıt: 373
İsmail Hakkı Bursevî: 238, 239, 510, 515, 516
İsmail Kemal Ümmî Efendi: 416
İsmail Müfîd Efendi: 271
İsmail Rumî Dergahı: 375
İsmail Saib Sencer: 336
İsmail Servet: 87
İsmail Zühdi Efendi (Hattat): 240, 433
İsmailağa Camii: 483
İsmet (İnönü): 408
İsmet Bey Efendi: 485
İsmet Hanım: 301
İsmet Sungurbey (Prof. Dr.): 137
İsmet Zeki Eyüboğlu: 75
İsmihan Sultan: 418
İsrafil: 70
İstanbul: 5, 14, 15, 20, 23, 24, 59, 60, 61, 62, 78, 81, 87, 105, 119, 127, 132, 133, 134, 138, 139, 165, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 180, 185, 192, 193, 213, 214, 216, 222, 230, 232, 238, 247, 251, 252, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 283, 284, 286, 314, 325, 330, 347, 363, 370, 374, 379, 381, 382, 384, 385, 396, 400, 403, 412, 413, 423, 432, 443, 472, 482, 483, 485, 487, 488, 492, 523, 527
İstanbul Tophane: 216

İstanbul Üniversitesi: 133, 385
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi: 403
İstinye: 61
İyonya: 44
İzbod (Bosna): 159
İzid: 235, 290, 397, 479
İzmir: 183, 360, 406, 407, 526
İzmir İlahiyat: 360
İzmir Kışlası: 280
İzmit: 191
İzzet (Benli-zâde): 273
İzzet Ali Paşa (Sadrazam): 478
İzzet Beg: 121
İzzet Çelebi Hanım: 330
İzzet Efendi: 296
İzzet Paşa: 142
İzzet Paşa (Sadr-ı Rum): 96
İzzet: (bkz. Keçeci-zâde İzzet Molla)
İzzeti: 210
İzzî (Eşrefzâde izzeddin Şeyh Ahmed Ef.): 96, 98, 99, 102, 103, 105, 141, 242, 288, 289, 291, 486
Jouguet (P.): 44

K

Kabataş Limanı: 298
Ka'be: 66, 67, 68, 69, 78, 275, 282, 471, 473, 492
Kâbız (Es. Hu.): 71
Kâbilî: 209
Kabulî: 152
Kadı Beyzâvî: 417
Kadıköy: 22, 173
Kadırga Limanı (İskenderiye): 166
Kadı-zâde: 427
Kâdir (Es. Hu.): 32, 33, 71, 272, 328
Kadir Efendi (Nakşibendi Şeyhi Seyyid): 271
Kadir Has: 395
Kadirî Mehmet Ef.: 249
Kadri Bey: 290
Kadri Çelebi: 208
Kadri Timurtaş (Kilisli Av.): 364, 410
Kadriye: 344
Kâf-zâde Abdülhay Faizi Efendi: 214
Kahhâr (Es. Hu.): 71, 72
Kahire Arap Dil Akademisi: 159
Kahire Müzesi: 44
Kahire: 5, 159, 279
Kalâyî (Refi'): 227
Kalkandelen (Üsküb): 266
Kamençe Kalesi: 226
Kâmî Mehmet Efendi: 421
Kâmî: 97, 421, 433
Kamil Turan: 395
Kamus: 29, 269
Kanbur Ahmed (Giridli): 145, 313
Kandî: 189, 192
Kandiye Kalesi: 225
Kâni: 468
Kanije: 125
Kanlıca: 196
Kansu Gavrî: 185
Kantemiroğlu: 81
Kânûn (İbn Sina'nın kitabı): 98
Kanunî Sultan Süleyman Çeşmesi: 199
Kanunî Türbesi: 64
Kapudan Paşa: 261, 264, 433
Kara Ahmet Paşa (Sadrazam): 120
Kara Ahmet: 120, 319
Kara Davut: 191
Kara İsmail Efendi Camii: 487
Kara Mahmut Efendi (Gelibolulu): 209
Karacaahmet Mezarlığı: 118
Karacasu (Aydın) Uşşakî Tekkesi: 275
Karagöz Mehmetpaşa Çeşmesi: 151
Karagözcü Hayâli Said Efendi: 430
Karagözpaşa Camii (Kütahya): 184
Karahisârî (Abdurrahman): 137
Karahisârî (Hattat): 137
Karaköçek Halil Efendi Hamamı: 131
Karaköy: 469
Karaman: 177
Karapınar Camii (Konya): 197
Karcı-zâde: 264
Kasım Dobraça: 158
Kasım Paşa (Dülbent-zâde): 149, 353
Kasımağa Çeşmesi: 152
Kasımpaşa: 116, 192, 203
Kaside-i Nuniye: 173
Kastamonu: 166, 417
Kaşgarî Türbesi (Eyüp): 267, 297, 318
Katerina (II) (Rus Çariçesi): 377
Kâtib-zâde: 127
Kaviy (Es. Hu.): 71, 403
Kâvî-zâde: 297
Kâya Sultan: 221
Kayıt Bay (Mısır Sultanı): 180
Kayseri idadisi: 475
Kayseri Ziraat Bankası: 484
Kayyûm (Es. Hu.): 71, 194, 265
Kazasker İbrahim Efendi: 268
Kazasker Mahmud Efendi Medresesi (Şehzadebaşı): 211
Kazasker Sadeddinpaşa Sebili: 130
Kâzım: 296, 344
Kâzım Baba: 482
Kazım Mirşan: 402
Kazlıçeşme: 193
Kebîr (Es. Hu.): 71
Keçeci-zâde İzzet Molla: 95, 97, 100, 122, 264, 265, 277, 279, 280, 281, 282, 283, 428, 430, 434, 441, 442, 443, 481
Keçeci-zâde Mehmet Fuat Paşa: 423
Kefe Hisarı: 177
Kehf Suresi: (84) (107) 161
Kel Memiş: 263
Kelim (Eyyûbî): 416
Kemal Batanay (Hattat): 15, 384, 385, 484
Kemal Edip Kürkçüoğlu: 342
Kemal Elker: 345
Kemal Yavuz: 24, 496
Kemaleddin Hakki: 412
Kemâleddin: 341
Kemâlü'ş-Şuara: 337
Kemani Mîrûn: 378
Kenan Ülkesi: 45
Kenzü'l-Ulumi'l-Muhaffi: 74
Kerîm (Es. Hu.): 32, 71, 72, 155, 172, 305, 312, 318, 322, 369, 454

Kerîm Efendi: 312
Kerimehatun Camii: 483
Kerimî: 296, 297, 300, 302, 443
Kerkük Tuzhurmatı: 375
Kesbî: 484
Keşfî (Manastırlı): 209
Keşfî Cafer Efendi: 218
Keşfî: 195
Kethüda Bey: 459
Kevser: 188, 193, 211, 217, 253, 288, 305, 407, 452
Kezûbî-zâde: 431
Kıbrıs Barış Harekatı: 126
Kıbrıs: 122, 126, 359, 367, 368, 471
Kıbrısîzade Hakkı: 294
Kılıcî-zâde Mustafa Ağa: 61
Kılıç Ali Paşa: 116
Kılıçalipaşa Camii (Tophane): 204, 216
Kınalı-zâde Ali Efendi: 137
Kırım: 221, 374, 518, 524
Kırım Tarih: 518
Kırımî Mehmet Efendi Çeşmesi: 472
Kırkçeşme (İst.): 238
Kızılcabölük Mezarlığı: 327
Kilârî İsmailağa Çeşmesi: 473
Kilidü'l-Bahr Kalesi: 191
Kilis: 15, 364, 410, 455
Kird-kâr: 220
Kiril(Rus): 43
Kitabu'n-Nevâmis: 50
Kitabü'l-Etvâr: 80
Kitâbü'l-Hurûf: 36
Koca (Büyük) Reşit Paşa Türbesi (Beyazıt): 302
Koca Râgıp Paşa (Sadrazam): 437
Kocakasımpaşa Şadırvanı: 471
Kocamustafapaşa Camii haziresi: 231, 238, 239, 243, 282, 283, 293, 298, 303, 439
Kocamustafapaşa Camii: 155, 156, 179, 181, 221, 241, 244, 474, 480
Kocatepe: 134, 406
Kocatepe Camii: 134
Kolağası Mustafa: 326
Konya: 15, 55, 176, 197, 201, 205, 231, 268, 277, 306, 333, 379, 411, 453, 496
Korinthos: 44
Kosova: 323
Kostantaniye: (bkz. İstanbul)
Kovacı-zâde Şeyh Mehmet Efendi: 418
Köprülü Fazıl Ahmet Paşa: 438
Köprülü Mehmet Paşa: 117, 222
Köprülü Mehmet Paşa Türbesi: 222
Köprülü-zâde Fazıl Mustafa Paşa: 232, 458
Kör Ali: 113, 144, 249
Kör Sâlih: 314
Kral Engrus: 180
Kuddûs (Es. Hu.): 71, 190
Kudsi Efendi: 488
Kudsî-zâde Efendi (Anadolu kazaskeri): 219
Kudüs: 79
Kuleli Askeri Lisesi: 296
Kundakçı Camii: 283
Kundakçı Hacı Himmet: 283
Kur'ân Mektebi: 163
Kur'ân rahlesi: 303
Kur'ân: 76, 77, 78, 79, 161, 163, 172, 345, 442
Kur'ân'da İnsanın Yaratılışı ve Evrimi: **78**
Kurt Mehmet Efendi: 206
Kutb (Efendi): 95, 117, 195, 215, 227, 262, 334, 428
Kutbeddin Şirâzî: 80
Kutbî Nayi Osman Dede: 81
Kuzey Afrika: 31, 48
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC): 367
Küçük Asya: 44
Küfri Bahâi: 427
Kütahya Kalesi: 188, 198
Kütahya: 16, 133, 184, 315
Kyklades: 44

L

Lagoslular: 46
Lâhût: 243, 417
Lala Mahmut Bey: 266
Lala Mustafa Paşa: 203
Lalamustafapaşa Camii: 471
Lalamustafapaşa Mektebi (Erzurum): 197
Laleli Camii (Sultan III. Mustafa Camii): 131, 247
La'li Fenayı Efendi: 232
La'li-zâde: 103
Lâmi'î (Çelebi): 175, 183, 422
Latif (Es. Hu.): 32, 71
Lâ-Yezâl: 187, 307, 432
Lebîb: 237, 285, 287, 289, 294
Lebîd: 267
Lefter Küçükandonyadis: 397
Lehistan: 123, 482
Levent Kışlası: 305
Levhî: 238
Leyla Hanım (Şair): 296, 297
Leyla: 287, 296, 297, 440
Leylek Dede: 421
Limoncuyan: 81
Lokman (Efendi): 305
Louis Massignon: 50
Lozan: 408, 409
Lûtfi İbrahim Paşa: 239
Lütfî: 181
Lütfullah Efendi: 283
Lütfullah Vehbi Bingöl: 371

M

M. Es'at Coşan: 510
M. Fuad Köprülü (Ord. Prof.): 383
M. Kaya Bilgegil (Prof. Dr.): 352, 476
M. Sadi Ülker: 381
M. Selahaddin: 409
Ma'bud: 142
Macar: 124
Macaristan Milli Müzesi: 225
Mâcid: 71, 111, 245
Mâcid (Es. Hu.): 71, 111, 245
Maçin: 296

Ma'den Dede: 438
Maden: 317
Mahfî: 236, 312
Mahir İz Hoca: 345
Mahmud Âgâh: 310
Mahmud Efendi: 215, 420
Mahmud Muzaffer: 87
Mahmut Ak: 353
Mahmut Bahtiyar: 58
Mahmut Han: 141, 283, 422
Mahmut Murat: 313
Mahmut Paşa (Mısır Valisi): 199
Mahmut Paşa (Sadrazam): 118, 120, 177
Mahmut Paşa (Vezir): 175
Mahmut Paşa Medresesi: 176
Mahmut Yazıcı Camii: 304
Mahmut Zihnî Ef.: 244
Makarios: 126
Makberatü'l-Melik (Kahire): 279
Makedonyalı Lagos: 46
Makina Nazariyatı ve Tatbikatı: 59
Maktulalipaşa Çeşmesi: 471
Malatya: 222
Maliki (İmam): 153
Maliku'l-Mülk (Es. Hu.): 72
Malkoç Süleyman Ağa Camii: 304
Malkoçoğlu Cafer Bey: 185
Manav-zâde İvaz Ef. (Alanyalı Kazasker): 420
Mâni' (Es. Hu.): 71
Manisa: 16, 191, 193
Manisa Timarhanesi: 191
Ma'reke: 404
Marifetnâme: 156
Marmara Depremi: 127
Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Camii: 134
Ma'vâ: 157, 158, 180, 182, 208, 228, 241, 245, 248, 249, 251, 264, 271, 273, 277, 285, 293, 299, 300, 302, 323, 349
Mazhari: 275
Me'âlî (Şair): 197
Mecâmi'u'l-Edeb: 415
Mecdî Efendi (Edirneli): 16, 206
Mecelletü'l-Ezher: 76, 80
Mecîd (Es. Hu.): 32, 71, 206
Meddah Kız Ahmed: 294
Medine-i Münevvere: 130
Megara: 44
Mehemmed Ağa: 297, 443
Mehemmed Âl-i Hâşim: 227
Mehemmed Arif (Şeyhülislam): 299
Mehemmed Beg: 281
Mehemmed Big: 219
Mehemmed Çelebi: 424
Mehemmed Hüsnî: 432
Mehemmed Kâmil: 284
Mehemmed Paşa (Ağlıkçızâde): 96
Mehemmed Paşa (Derviş): 249
Mehemmed Paşa (İzzet): 96, 291
Mehemmed Paşa (Râmî): 97, 99
Mehemmed Paşa (Sultanzâde Mehmet Paşa): 98
Mehemmed Paşa (Yağcı Mehmet Paşa): 250
Mehemmed Sa'id Big: 270
Mehemmed Tâhir: 292
Mehîb: 241
Mehmet Ağa (el-Hac): 297
Mehmet Akif (Ersoy): 87, 335
Mehmet Aksoy: 384
Mehmet Ali İnceoğlan: 374
Mehmet Ali Paşa: 479
Mehmet Aziz Re'fet Efendi: 238
Mehmet Bâkır Çelebi: 330
Mehmet Bey (Yahya Paşa oğlu): 178, 278
Mehmet Çavuşoğlu: 26, 114, 351
Mehmet Demirhan: 504
Mehmet Efendi (La'li-zâde): 103
Mehmet Efendi (Şeyhülislâm İsmail Ef. oğlu): 483
Mehmet Emin Efendi Üsküdarlı: 157
Mehmet Emin Paşa: 366
Mehmet Gül: 395
Mehmet Kaplan (Prof. Dr.): 351
Mehmet Kethüda Çeşmesi (Divitçiler): 240, 444
Mehmet Kethüda Çeşmesi (Erzurum): 221
Mehmet Mahir: 368
Mehmet Mehdi Bayat: 375
Mehmet Misbah Erkmenkul: 375
Mehmet Paşa (Derviş): 163, 182
Mehmet Râif: 450
Mehmet Râsim Ef. (Eğrikapılı hattat): 245
Mehmet Serhan Tayşi (Fatih Millet Kütp. Müd.): 385
Mehmet Tahir Bey (Bursalı): 329
Mehmet Taş: 134
Mehmet Tevfik Efendi: 314
Mehmet Zihni Ef. (Şeyhülislâm): 244
Mehmetpaşa Camii (Burgaz Adası): 213
Mehmetpaşa Camii: 455
Mehterhane: 133
Mekke: 105, 272
Mekki Efendi (Şeyhülislâm): 263
Mekkî-zâde (Şeyhülislâm): 102, 290
Mekteb-i Sultanî: 163, 323
Melâhat: 341
Melek Mehmet Paşa: 97
Melih: 299
Melik (Es. Hu.): 32, 71, 515, 533
Melos: 44
Memiş Paşa: 97
Menakibu'l-Kudsiyye: 56
Mennân: 70, 370, 382
Menteş Efendi: 143
Mercanağa Camii: 496
Meriç Nehri: 168
Merkez Efendi: 88, 116, 194, 419
Merkezefendi Dergahı: 286
Merkezefendi Mezarlığı: 278, 309, 314, 320
Merre Hüseyin Paşa: 214
Meryem Şerife Hanım: 309
Merzifon: 306
Merzifonlu Vezir Camii: 134
Mes'ud Kacaralp: 383
Mescidü'l-Aksa: 200
Meserret Diriöz: 386
Mesih Ali Paşa (l) (Vezir): 182, 416
Mesih Paşa: 177
Mesiha (hanım): 321
Mesnevi Şerhi: 76, 344
Mesnevî: 77, 136, 216, 222, 242, 340, 344, 345, 397, 487
Mesrur Han: 459
Mestanağa Camii (Maçin): 296
Mesut Cemil: 150, 341
Meşâ'irü'ş-Şu'ara: 454
Meşhûrî: 136, 282

Metin (Es. Hu.): 71, 146
Metin Akar (Prof. Dr.): 146
Mevlâ: 101, 104, 113, 124, 206, 208, 223, 225, 226, 227, 250, 258, 266, 273, 278, 286, 289, 309, 319, 321, 324, 334, 335, 341, 343, 344, 347, 357, 358, 360, 364, 395, 399, 406, 428, 429, 430, 432, 443, 446, 468, 474, 476, 479, 481
Mevlâna (Celaleddin el-Rumî): 5, 16, 55, 56, 77, 86, 87, 165, 166, 205, 277, 306, 307, 330, 333, 344, 347, 353, 357, 416, 460, 496
Mevlâna Müzesi (Konya): 56
Mevlâna Türbesi: 16, 205, 306
Mevlevî: 37, 55, 76, 231, 232, 236, 254, 278, 316, 331, 340, 341, 435, 445, 476, 507
Mevlevi Mahir: 435
Mevlid-i Şerif: 377
Mevlüde Yakıt (Ongun): 110
Meydan Camii (Sivas): 422
Mezâki Süleyman Dede (Bosnevî): 124, 226, 418
Mezopotamya: 42, 45, 46, 47
Mısr (= Mısır): 42, 45, 46, 47, 49, 50, 59, 96, 106, 120, 123, 175, 180, 186, 197, 199, 220, 253, 259, 278, 279, 393, 450, 451, 485, 490, 492, 497
Miftah Hanım: 300
Mihr ü Müşteri: 520
Mihrî: 298
Mihrimah Camii haziresi: 299
Mihrimah Sultan: 196
Mikail Bayram, Sarayî: 488
Mikâ'il: 70
Miletos: 44
Millet Kütüphanesi (Fatih): 23, 385, 488
Mimar Sinan: 63, 65, 67, 88, 199, 203
Mir Arif: 112
Mir Derviş Mustafa: 277
Mir Hayri: 305
Mir İbrahim: 284
Mir Mehmet Sahib (Şeyh): 323
Mir Nâşid: 485
Mir Sadık: 304
Mir Süleyman: 313
Mîr Yahya Efendi: 330
Mircea Eliade: 50
Mirî: 132
Mirza el-Kâs: 126
Mirza Kasrı: 179
Misâk-ı Millî: 408
Misâli: 205
Misalli Büyük Türkçe Sözlük: 372
Miskinler Tekkesi (Üsküdar): 274
Mislî: 307
Mithat Cemal: 87
Mizra Kasrı: 179
Moablılar: 43
Molla Cami: 181
Molla Fazıl Şemseddin b. Ahmed: 149
Molla Fenârî: 167, 417
Molla Fenârî Sokağı (Cağaloğlu): 310
Molla Güranî (Şeyhülislâm): 180, 417
Molla Gürânî Camii: 151
Molla Hüsrev (Şeyhülislâm): 154, 178, 417
Molla Lütfi (Sarı): 181
Molla Taşkendi Seyyid Muhterem Efendi: 416
Molla Yegân: 173
Moralı Hasan Paşa (Sadrazam): 431
Moskov: 126, 141, 378
Mu'ahhir (Es. Hu.): 71
Mu'allimhâne: 197
Muallim Cevdet: 334
Muallim Cudî: 409
Muallim Naci: 315, 316
Muammer Bayhan: 394
Muammer Ülker: 110, 345, 381, 440
Mubdi' (Es. Hu.): 71
Muğla: 455, 484
Muğniy (Es. Hu.): 71
Muhammed Bakır: 69
Muhammed Dede Efendi (Semâ'î): 188
Muhammed el-Cevâd: 69
Muhammed el-Mehdî: 69
Muhammed Hamidullah (Prof. Dr.): 356
Muhammed İkbal (Dr.): 406
Muhammed Rikonoviç (Prof. Dr.): 159
Muhammed Tavit Tancî: 119
Muharrem Hilmi Şenalp: 63
Muharrem Mercanlıgil: 382
Muheymin (Es. Hu.): 71
Muhiddin Çanga Paşa (Fatihli): 364, 380
Muhiddin Nalbantoğlu: 336
Muhlis Es'ad Paşa: 295
Muhlis Mehmet Paşa: 298
Muhlis: 184, 298
Muhsi (Es. Hu.): 71
Muhsin Yazıcıoğlu: 358
Muhtar: 70, 314, 321, 363
Muhtar Abid: 87
Muhtar Efendi: 147
Muhtarî: 485
Muhyi (Es. Hu.): 71
Muhyiddin İbnü'l-Arabî (Şeyhu'l-Ekber): 36
Muhyiddin Kocevî (Şeyh): 178
Mu'id (Es. Hu.): 71
Mu'izz (Es. Hu.): 71
Mukaddim (Es. Hu.): 71
Mukayyed-zâde: 428
Mukit (Es. Hu.): 71
Muksit (Es. Hu.): 71, 72
Muktedir (Es. Hu.): 71
Mumcî-zâde: 262
Mu'min (Es. Hu.): 71
Mumit (Es. Hu.): 71
Muntekim (Es. Hu.): 71
Murat Bardakçı: 356
Murat Paşa Medresesi: 177
Murat Paşa: 177, 417
Murat Reis Türbesi (Cezayir): 423
Muratpaşa Camii: 161, 176, 301
Muratpaşa Camii haziresi (Aksaray-İst.): 269, 270, 299
Muratpaşa Türbesi (Konya): 205
Musa Beg: 132
Musa Çelebi: 121
Musa Efendi: 194
Musa Hayret: 87
Musa Kâzım (İmam): 69
Musâhib Seyyid Ahmed Efendi: 267
Musavvir (Es. Hu.): 71
Musevilik: 49

Mustafa (Efendi): 243
Mustafa Ağa: 121, 260, 455
Mustafa Ağa (Çavuşbaşı): 206
Mustafa Ağa (Mimar): 116
Mustafa Ali Yakıt: 373
Mustafa Arif Efendi: 271
Mustafa Beg: 318
Mustafa Efendi (Kazasker): 117
Mustafa Nafiz Irmak: 385
Mustafa Necati Sepetçioğlu: 395
Mustafa Paşa: 224, 232, 418
Mustafa Paşa (Alemdar): 97, 98, 99
Mustafa Paşa (Çehrin fatihi): 226,
Mustafa Paşa (Çelebi): 291
Mustafa Paşa (Rumeli Beylerbeyi): 186
Mustafa Paşa (Sipahiler Hamamı sahibi): 197
Mustafa Râkım (Hattat): 279
Mustafa Râsih Efendi: 227
Mustafa Sepin: 456
Mustafa Sıdkî Efendi: 248
Mustafa Şâkir: 109
Mustafa Şânî-i Mevlevi: 418
Mustafa Şeker: 361
Mustafa Tahralı (M. Tahralı): 25
Mustafa Turhan: 441
Mustafa Zekâ'î Efendi: 274
Mustafabey Camii (Saraybosna): 186
Mustavcibâtü'l-Mahâmid: 74
Musul: 46
Muta'âlî (Es. Hu.): 71
Mutekebbir (Es. Hu.): 71, 72
Muzaffer Hâmid: 379, 411
Muzill (Es. Hu.): 33, 71
Müderris Abdullah Efendi: 269
Müderris Hasan Misâlî Ef. (Edirneli): 211
Müfti Baba: 267
Müfti Mahallesi (Tokat): 132
Müftioğlu Ahmet Efendi (Afyonkarahisar): 433
Müftizade Kuddusî İbrahim Ethem Efendi (Ispartalı Şair): 517
Mühürdâr-zâde Hüseyin Ağa: 237
Müjgan Cunbur: 360
Mümine Banu Hidayetoğlu: 368
Mümtaz Efendi: 479
Müneccimbaşı: 264
Münib: 106, 254, 266
Münif: 49, 102, 118, 237, 241, 458, 478
Münir: 309, 483
Münyetü'l-Ebrâr ve Gunyetü'l-Ahyâr: 137
Müslim Ülgen: 348
Müstakîm-zâde Süleyman Sadeddin Ef.: 265
Müste'ân: 109, 111
Müştak: 100, 103, 104, 249, 265, 457
Mütercim Âsım: 137

N

Nabî: 123, 226, 231, 234, 235, 431, 432, 440, 528
Nâfi Baba (Bektaşi şeyhi): 433
Nâfi' (Es. Hu.): 71, 455
Nagehan Uçan: 357
Nâhide Hanım: 330
Nahifi (Süleyman): 151
Nahl Suresi: (30) 161
Nail Abbas Paşa: 333
Nâ'ile Hanım: 271
Nâ'ilî: 221
Nâ'ilî-i cedid: 305
Nail Memik: 386
Na'im (Şair): 285
Na'im (Cennet): 178, 186, 226, 232, 320, 385, 395, 437, 446
Nâ'îmâ: 117, 237, 285
Nakîb: 294
Nakşî (İbrahim Efendi): 227, 228, 232, 233, 464, 465, 466, 469, 495
Nakşî Çelebi: 425
Nakşî Mustafa Efendi: 247
Namazgah Mevkii (Şiraz): 152
Namık Ayvalıoğlu: 353
Namık Kemal: 145, 292, 315
Nâmî: 200
Nasır Abdülbaki Dede Efendi (Şeyh): 278
Nasreddin Hoca: 143, 166, 173
Nasrettin Hayrullah: 58
Nasûhî Mehmet Ef.: 237
Nasûhi-zâde: 442
Nâtıkî: 279, 295, 299
Na'ti: 175
Nâyî Osman Dede (Mevlevi şeyhi): 244
Nâzım: 15, 301, 407, 437
Nazîf Divanı: 136
Nazif Hoca: 152
Nazif Paşa: 321
Nazîf: 319
Nazik Erik: 359
Nazîm: 228, 229, 421
Nazlı Seza Kalfa: 483
Nazmî: 187, 222, 321
Nazmî (Edirneli): 126, 193, 197, 225, 254
Nebatî: 28, 43
Nebatiler: 45
Nebil (Mehmet) Bey: 269, 278
Necâti (= Şair Necati İsa Efendi): 151, 179
Necati Elgin: 347
Neccâmî: 205
Necdet Sevinç: 358
Necib: 240, 444
Necib Efendi: 242, 425, 472
Necip Fazıl Kısakürek (Sultanü'ş-Şuarâ): 386
Necmeddin Hacıeminoğlu (Prof. Dr.): 392
Necmeddin Okyay: 26, 324, 332, 340, 341, 347, 380
Necmeddin Üsküdâri: 342
Necmettin Erbakan: 358
Necmettin Hilav: 354
Nedim Mahmut Paşa: 302
Nedim: 118, 129, 239, 302, 447, 472
Nedîm-i Kadîm: 226
Nef'î: 121, 216
Nefise Hânım: 278
Nefîse Kadın: 253
Nejat Aday (Dr.): 110
Nemçe: 126, 141
Nemrut: 49
Neriman: 198, 470

Nesâ'î: 130
Nesîb Dede (Mevlevi Şeyhi): 236
Neslişâh Hatun: 65
Neş'et Efendi: 302
Neşât-engiz: 252
Neşâtî: 226, 456
Neşet Ertaş: 399
Nev'î: 209
Nev'î-zâde Atâyî: 214, 215, 216
Nevres: 246, 304, 308, 448
Nevres Paşa: 308
Nevres-i Kadîm (Abdürrezzak Mehmet Efendi): 246
Nevşehirli Damat İbrahim Paşa Külliyesi (Nevşehir): 472
Nevzat Kösoğlu: 375
Nevzat Yalçıntaş: 401
Neylî (Mirza-zâde Ahmed Efendi): 239, 244, 480
Neyyir Dede (Abdülhalim Efendi): 270
Neyyire Sultan: 109
Nezir Ağa: 497
Nezri (Nakşbendî): 272
Ni'met: 244
Nigûrî (Şâir): 149
Niğde Üniversitesi: 401
Nihâdî: 199, 468
Nihat Çetin (Prof. Dr.): 159
Nihat Keklik (Prof. Dr): 24, 390, 403
Nilgün Yakıt: 355
Nimet Cenneti: 30
Nimet Seferoğlu: 439
Nippur: 46
Nisârî: 222
Nisvan Bey: 147
Nişancı Mehmet Paşa: 207
Niyâzî: 122, 377
Niyazi Mısrî: 160, 230
Niyazi Sayın: 150
Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu: 390
Nuh (Efendi): 49, 56
Nuh Beg: 263
Nuh Tufanı: 49
Nu'man (Efendi): 262
Nu'man Efendi Kütüphanesi: 443
Nu'man Paşa: 94
Nûr (Es. Hu.): 71, 109, 123, 188, 226, 233, 363, 454
Nureddin Efendi: 244
Nureddin Kalkandelen (İ. Ü. Merkez Kütüphanesi Müd.): 385
Nurettin Cerrahî Ef.: 419
Nurettin Rüşdü Bingül: 336
Nuri Beg Efendi: 424
Nuri Çelebican: 371
Nuri Efendi: 430, 466
Nuri Efendi (Şeyhülislâm): 327
Nuri Gençosman: 339, 439
Nur-i Osman: 276
Nurî: 324
Nusret: 93, 108
Nusret Bey (Şair Nüzhet'in oğlu): 298
Nusret Mayın Gemisi: 371, 372
Nüzhet Ortanca: 364
Nüzhet: 133, 298, 307, 310, 380, 445, 492

O

Oğlan Şeyh (Şeyh İsmail, Pir Ali oğlu): 115
Oğuzhan Yakıt: 456
Oğuzlar: 391
Oktay Aslanapa: 399
Oktay Sinanoğlu: 400
Oltu Kalesi: 224
Orhan Kemal Tavukçu: 362
Orhan Okay: 353, 362, 402
Orhan Şaik Gökyay: 391
Orhan Tekin: 353
Osk: 43
Osman Adil: 59
Osman Ağa (Bağdat Ağası): 416
Osman Efendi: 114
Osman Efendi (Eyüp Kadısı): 442
Osman Gazi Türbesi (Bursa): 304
Osman Nuri Efendi: 276
Osman Nuri Paşa: 300
Osman Paşa: 285
Osman Yüksel Serdengeçti: 453
Osmanlı Türk Ordusu: 83
Ö
Öküz Mehmet Paşa Camii Çeşmesi: 213
Ömer (Efendi): 455
Ömer Aydınlık: 376
Ömer Efendi: 102, 248, 275
Ömer Efendi (Sururî'den): 147
Ömer Efendi (Şeyhülislâm Samanzâde Ömer Hulusi Et.): 102
Ömer Faruk Akün: 400
Ömer Ferit Kam: 339
Ömer Halisdemir: 401
Ömer Lütfi Mete: 373
Ömer Nazmî (Sevgen): 87
Ömer Özkan: 398
Ömer Rıza Doğrul: 87
Ömer Vasfi (Hattat): 332
Örfi Mahmut Ağa: 246
Ötüken Neşriyat: 26, 375
Özay Yağlıca: 361

P

Pakistan Büyükelçiliği: 406
Pakistan: 128, 406
Palak Mustafa Paşa Türbesi (Eyüp): 224
Palandöken: 475
Paleo-İbranî: 42
Palmira: 43, 46
Palmiralılar: 45
Panamu: 45
Pencap: 46
Perikles: 46
Perişan: 325
Perişan Baba: 325
Pertev Mehmet Efendi (Muvakkit-zâde Şair): 263
Pertev Paşa: 283, 287, 459
Pîrâbî Çeşmesi (Konya): 333
Pire Mehmed (Üsküdarlı): 380

Piri Paşa: 185
Pirinççi Ahmed Paşa: 149
Pîrî-zâde Hacı Ahmed Ef.: 439
Pîrî-zâde Mehmet Ef. (Şeyhülislâm): 130, 243, 528
Pîrî-zâde Osman Efendi Çeşmesi: 473
Pitagoras (=Fisagor): 35
Pitagorascı: 50
Piyâle Paşa: 203
Piyâlepaşa Camii (Kasımpaşa): 203

R

Râ'î Hasan Efendi: 220
Ra'ûf (Es. Hu.): 32, 71
Ra'uf Paşa (Mehmet Emin Paşa): 100
Rab(b): 30, 31, 155, 156, 159, 161, 162, 176, 180, 181, 187, 192, 199, 202, 206, 211290, 305, 311, 321, 352, 360, 363, 376, 391, 394, 398, 418, 454, 465, 467, 478, 517, 518, 525
Râfi' (Es. Hu.): 71
Ragıppaşa Kütüphanesi: 247
Râğif: 87
Rahim (Es. Hu.): 32, 71, 135, 156
Rahman (Es. Hu.): 33, 71, 77, 159, 161, 240, 321, 352, 390, 394, 397, 400, 422, 443, 457, 475, 476
Rahman Suresi: 161
Rahmi: 303
Rahmî (Mustafa Ef.): 242, 244, 245
Raif Bey (Kitapçı): 347
Rakamların Evrensel Tarihi: 83
Rakîb (Es. Hu.): 71
Ramazan Efendi Camii: 420
Râmiz Paşa (Kaptan-ı Derya): 121
Râmiz: 239, 246, 248
Râsih Efendi (Reis): 268, 452, 456
Râsim Efendi: 245, 289
Râsim: 105, 106, 270, 288
Râşid Beg: 106
Râşid İbrahim Efendi: 274
Râşid: 283, 304, 312, 313, 364
Raşit Efendi (Reisikalem): 425
Râtıb: 248
Rauf Denktaş: 359, 394
Rauf Yekta Bey: 334
Rayetkeşan Kalfa: 309
Râzî: 236, 438
Re'fet: 96, 99, 239, 288, 291, 424, 449, 452
Re'fetî: 480
Recâ'î: 294, 437
Recâizâde Mahmut Ekrem: 292
Recâyî Efendi: 479
Recep Doksat (Prof. Dr.): 388, 389
Recep Servet: 58
Recep Şahin: 352
Receppaşa Çeşmesi (Kalkandelen-Üsküb): 266
Refet Körüklü: 398
Refi' Cevat Ulunay: 343
Refi'-i Amidî: 277
Refik Efendi (Şeyhülislâm): 307, 432
Refik: 58, 105
Remzî Dede: 329, 330, 336, 338
Remziye Hanım: 306
Resmî (Şeyh Mahmut Ef.): 60, 94, 219, 417, 502, 523
Reşat Nuri Gültekin: 381
Reşid: 71, 240, 248, 284, 302
Reşîd (Es. Hu.): 71
Revan: 126, 205, 239, 436
Rezzâk (Es. Hu.): 71, 107
Rıfat Efendi: 315
Rıfkı Melûl Meriç: 383
Rıza: 185, 315
Rıza Pehlevî (Sabık İran Şahı): 348
Rıza Safvet Bey: 476
Rikkat Kunt: 387
Risâle fi Hubri Te'lifi'l-Elhan: 80
Risâle-i Sem u Pervâne: 179
Risâletu'l-iba An Mevâki'i'l-Veba: 514
Risaletü't-Tec'vid: 34
Rize: 237
Rodos: 123, 187, 419
Romalılar: 38
Romanya: 16, 304
Ruhî (Bağdatlı): 127, 206, 210, 211, 246
Ruh-i Kudsi (Ruhu'l-Kuds): 158, 183,186
Rukiye Hanım: 299
Rukiye Yakıt (Çıplakoğlu): 110, 367, 392
Rûm (Anadolu-Balkanlar): 104, 105, 127, 128, 186, 190, 191, 196, 202, 279, 288, 289, 294, 295, 297, 307, 427, 449, 455, 485
Rumeli Hisarı: 115, 128, 169, 170, 174
Rum-ili (Rumeli): 252, 279, 307, 449
Rummehmetpaşa Camii: 176
Rüstem Efendi (Mekke kadısı): 105
Rüstem Paşa (Sadrazam): 195, 197, 454
Rüstem: 105, 345
Rüstempaşa Hamamı: 188
Rüşdi (Ahmed Efendi): 231, 275
Rüşdi Hasan Paşa: 321

S

Sabahattin Zaim: 357
Sabih Ahmet Efendi: 250
Sabiiler: 50
Sabit bin Kurra: 50
Sabit: 50, 125, 230, 233, 234, 434
Sabri (Efendi): 428
Sabri Akdeniz: 376
Sabri Bey (Kalkandelenli): 338
Sabrî: 304
Sabûr (Es. Hu.): 71
Sâbûr (Pers Hükümdarı): 34
Saddam Hüseyin: 461
Sa'deddin Efendi: 242
Sadettin Baştürk: 370
Sâdık (Es. Hu.): 32
Sâdık (Şair): 231
Sadık Ahmet: 369
Sâdık Beg: 113

Sâdık Efendi (Şeyhülislâm Sadık Mehmet Ef.): 101, 234
Sa'di Çelebi: 190
Sadi Kucur: 355
Sâdî: 355
Sadreddin Konevi: 453
Saf Suresi: (13) 78, 79, 404
Safahat: 87, 335
Safâyî-i Mevlevî: 278, 282
Safî: 206
Safvet: 142, 295, 296, 297, 298, 300, 303, 304, 405, 440, 476
Sağır Veli: 113, 249
Sahba-yı Mükerrem: 16
Sahn: 103, 106, 466
Sahrahane Çeşmesi (Kütahya): 133
Sahra-yı Cedid: 338
Sâ'î: 88, 123, 202, 203, 204, 207, 420
Sâ'î Çelebi: 66, 67
Sâ'ib: 300, 310
Sa'îd Beg: 319
Said Bey: 477
Sa'îd Efendi: 281, 308
Sa'îd Efendi (Müderris): 106
Sa'id Paşa (Diyarbakırlı): 300
Sâ'ime Hanım: 221
Sakar (Cehennemde bir yer): 120, 168
Sakarya: 405
Sâkıb: 142
Sakıp Danışman (Erzurum müftüsü): 343
Sakıp Sabancı: 445
Sakız Adası: 167, 230
Salahî Abdullah Ef.: 250
Salahî: 237
Salih Efendi (Defterdar): 424
Salih Efendi (Şeyhülislâm): 107
Salih Efendi: 279
Salih Paşa: 284
Sâliha Sultan: 265
Salihiye (Mısır): 492
Salih-zâde (Sadrı Rum): 449
Sâlih-zâde (Şeyhülislâm Ahmet Esat Ef.): 101
Salik: 242, 312
Salim: 271, 475
Samed (Es. Hu.): 71
Sâmî Abdülkerim Efendi: 228
Sâmi Efendi (Hattat): 324
Sâmî Mustafa Efendi: 235
Samî: 98, 318, 327
Sâmih Efendi: 248
Samiha Ayverdi: 354, 391
Samiha Hanım: 354
Samiler: 45
Sâmiye (Hanım): 316
Samsun: 404
Saraybosna (Yugoslavya): 186, 232
Sarayî Mikail: bkz. Mikail Bayram
Sarı Abdullah Efendi: 76, 77, 216, 222
Sarı Süleyman Paşa: 120
Sarıyer: 380
Sâtı' Efendi: 147
Seb'e Suresi: (14) 172
Sebile Hanım (A. Gölpınarlı'nın ninesi): 324
Sebil-i Allam Kalesi Mescidi (Mısır): 220
Sebzî: 114, 118
Seferağa Camii (Isparta'nın Sütçüler ilçesinde): 420
Seferihisar: 173
Selâm (Es. Hu.): 33, 71, 72
Selâmî Ali Efendi: 419
Selâmî Efendi: 112
Selanik: 178
Selçuk Eraydın: 467
Selefkiler: 46
Selimî (II. Selim): 67, 199
Selimiye Camii (Edirne): 57, 64, 67, 201, 202, 303
Selimiye Kışlası (Haydarpaşa): 298
Semi' (Es. Hu.): 32, 71
Senâyî (Edirneli): 248
Senih (Mevlevî): 147, 305
Serdar Ağa: 454
Sermed: 282
Serpûşnâme: 378
Serto: 47
Sevilay Gök: 368
Seyfî: 289
Seyfullah Efendi: 194, 443
Seyrek-zâde Muslî Çelebi: 208
Seyyid Abdullah Kasım: 419
Seyyid Abdülkadir Belhî Ef.: 328
Seyyid Ahmed Es'ad Efendi (Rumeli kazaskeri): 317
Seyyid Ali Efendi (Şeyhülislâm): 235
Seyyid Hâkim: 127, 489
Seyyid İzzet Mustafa: 444
Seyyid Kasım Seyfullah Efendi (Seyyid Nizam'ın oğlu): 443
Seyyid Kerimüddin: 465
Seyyid Mehmet Salih: 514
Seyyid Mîr Sa'adettin: 308
Seyyid Mustafa Efendi (Şeyhülislâm): 118
Seyyid Mustafa: 154, 241
Seyyid Nizameddin Efendi: 194
Seyyid Osman Sururi: (bkz. Surûrî)
Seyyid Ömer Bey: 438
Seyyid Refik Efendi (Şeyhülislâm): 307, 432
Seyyid Vehbi: 98, 106, 118, 126, 129, 236, 238, 239, 242, 435, 436
Seyyid Velayet Efendi (Şeyh): 156
Seyyid Yakub: 33
Sezâ'î Bey (Abdurrahman Sami Paşa-zâde): 335
Sıddık: 69, 93
Sıddıkî: 211
Sıdki: 311
Sıdkî (Mustafa Sıdkî Ef.): 248
Sırrı Baki Dede: 244
Sırrı Erkuş: 357
Sırrî: 244, 343
Sibeveyh: 28
Sicilya: 44
Sihrî Çelebi: 195
Sihrî: 116, 195
Silistre: 126
Silivrikapı: 445
Sina Çelebi (Eyüp kadısı): 149
Sinan Camii (Tavas): 482
Sinan Camilerinde Kutsal (Mistik) Boyutlar ve Modüler Düzen: 63
Sinan Efendi (Fatih'in Pirinççi başısı): 416
Sinan Paşa (Kaptan-ı derya): 116, 195
Sinan Paşa: 173

Sipahi: 124, 218
Sîret Efendi: 310
Sirkeci: 134
Siroz Yaylası: 158
Sivas: 167, 175, 409, 422, 433, 443
Sivastopol: 473, 524
Sivrihisar: 173, 183
Siyavuş Paşa (Kapudan vezir): 104
Sofu Ali Paşa (Mısır Valisi): 197
Sofu-zâde Abdülkadir Ef.: 327
Sokullu Mehmet Paşa: 119, 468
Sokollu Mustafa Paşa Kablıcası (Budapeşte): 200
Sokullu Mehmet Paşa Türbesi: 468
Solakbaşı Camii: 483
Son Asır Türk Şairleri: 16, 337
Söğüt kasabası: 312
Stalin: 146
Stanbul: 105, 171, 172
Stoacı: 50
Subhî: 306
Sûdî: 152
Sufi Mehmet Paşa: 218
Sufî-zâde Da'î (Edirneli): 202
Sultan Abdülaziz Han: 112, 133, 285, 286, 303, 309
Sultan Abdülhamid (I): 132, 141
Sultan Abdülhamid (II): 94, 107, 108, 141, 162, 293, 309, 311, 312, 326, 427, 429
Sultan Abdülhamid (II) Türbesi haziresi: 318
Sultan Abdülmecid: 111, 133, 142, 287, 291, 293, 296, 298, 444, 469, 525
Sultan Ahmed Han (I): 231, 504, 506
Sultan Ahmed (I) Türbesi: 213
Sultan Ahmed Camii (İstanbul): 161, 213, 469
Sultan Ahmed Han (II): 256
Sultan Ahmed Han (III): 93, 125, 126, 236, 238, 239
Sultan Ahmed (III) Çeşmesi: 129
Sultan Ahmed (III) Kütüphanesi (Topkapı Sarayı): 237
Sultan Bâyezid (II): 115, 184, 256, 450
Sultan Bâyezid (Yıldırım): 255
Sultan Bâyezid Camii (Edirne): 419
Sultan Divanî: 188
Sultan Mahmud (I): 93, 240, 242
Sultan Mahmud (II): 122, 130, 142, 242, 273, 274, 276, 281, 282, 284, 285, 288, 289, 290, 430, 434, 442, 456, 473
Sultan Mehmed (Çelebi): 255
Sultan Mehmed Han (II) –Fatih–: 128, 151, 157, 160, 169, 171, 172, 173, 177, 178, 255, 417, 423, 528
Sultan Mehmed Han (III): 93, 207, 424, 528
Sultan Mehmed Han (IV): 94, 123, 126, 219, 226, 476
Sultan Mehmed Han (IV) Camii: 219
Sultan Mehmed Reşat: 161, 295, 323
Sultan Mehmed Vahdettin: 327
Sultan Murad (II): 132, 168, 169, 520
Sultan Murad (II) Köprüsü: 132, 203
Sultan Murad (III): 93, 202, 205, 207
Sultan Murad (IV): 124, 217, 219, 422, 438, 528
Sultan Murad Hüdavendigar: 123, 255
Sultan Murad Hüdavendigar Türbesi (Kosova): 323
Sultan Mustafa (II): 469
Sultan Mustafa (III): 125, 246
Sultan Mustafa (IV): 93, 288, 425, 454, 495
Sultan Orhan Gazi: 168, 169, 255
Sultan Osman (I) Gazi: 254
Sultan Osman (II): 469
Sultan Osman (III): 93, 451
Sultan Osman (III) Ayazma Camii: 246
Sultan Selim (I) –Yavuz–: 68, 115, 185, 186, 256
Sultan Selim (II): 122, 140, 196, 198, 199, 422, 528
Sultan Selim (II)'in kızı: 199
Sultan Selim (II)'nin türbesi: 129, 202
Sultan Selim (III): 81, 93, 99, 106, 130, 141, 252, 256, 259, 261, 273, 452, 450, 455, 475, 490, 492, 498, 528
Sultan Süleyman (I) –Kanunî–: 64, 70, 123, 190, 191, 192, 193, 195, 198, 199, 201, 203, 417, 428, 454, 496, 528
Sultan Süleyman (II): 229, 256
Sun'î: 184
Sun'ullah Efendi (Şeyhülislâm): 154, 486
Suriye: 42, 45, 47
Sururî: 11, 12, 16, 20, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 111, 112, 113, 114, 121, 122, 125, 126, 127, 130, 138, 139, 141, 142, 145, 147, 148, 163, 169, 173, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 257, 258, 259, 260, 261, 264, 265, 269, 273, 276, 288, 289, 290, 291, 377, 378, 424, 425, 426, 427, 428, 431, 433, 434, 435, 436, 439, 441, 442, 443, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 454, 455, 460, 468, 473, 475, 477, 485, 487, 488, 490, 492, 493, 497, 498, 500, 525, 528, 536, 541, 542, 558
Sururî Mecmuası: 173, 254, 452
Suûdi'l-Mevlevî: 476
Suyolcî-zâde Mehmet Necib Efendi: 242, 472
Suyûtî: 79
Sübhan Nehri köprüsü: 365
Süheyl Ünver: 17, 351
Sühreverdi: 50
Sükûnî Mehmet Efendi: 229
Süleyman Çelebi: 377
Süleyman Demirel (9 Cumhurbaşkanı): 361, 393, 400
Süleyman Fâzıl Efendi: 155
Süleyman Fehim: 295
Süleyman Hayri Bey: 477
Süleyman Hayri Efendi: 319
Süleyman Hurşid: 58

Süleyman İzzet: 290
Süleyman Paşa: 121, 274
Süleymaniye Camii haziresi: 160, 275, 281, 287, 295, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 309, 315, 318, 323
Süleymaniye Camii: 63, 64, 65, 160
Süleymaniye Kütüphanesi: 23, 110, 440
Süleymanpaşa Çeşmesi (Tunusbağı): 227
Sümeyye-Volkan Çakır: 362
Sünbül Sinan Efendi (Şeyh): 115, 188
Sünbül Sinan Türbesi: 130
Sünbül-zâde Vehbî: 244, 250, 252, 254, 266, 273
Süryanca: 43, 47, 50
Süryanî: 28, 38, 39, 43, 46, 47
Sütçüler İlçesi: 319
Sütlüce: 245

Ş

Şa'ban Nakşibendî Efendi: 207
Şa'bi: 128, 196
Şadî (= Yekçeşm Hüseyin Ağa): 131
Şafii (İmam): 154
Şah Eşref: 249
Şah İsmail: 149, 185
Şah Sultan: 107, 108
Şâhidî: 175
Şâhidü'l-Müverrihin: 452
Şahkulu Camii (Galata): 308
Şahkulu Tekyesi: 192
Şâkir: 109, 130, 284
Şair Hüdayî: 328
Şakir Paşa (Şair): 158
Şam: 46, 50, 103, 123, 196, 219, 421
Şazeli Dergahı: 312
Şefik: 135, 288, 299, 382
Şefik Erensü (Korgeneral): 382
Şehbâz Giray: 435
Şehdi: 128
Şehîd (Es. Hu.): 33, 70, 71
Şehlâ: 217
Şehrî (Şair): 217
Şehrî Efendi (Malatyalı): 222
Şehzâde Abdülhamid: 107, 108
Şehzâde Abdülhamid (II. Mahmud'un oğlu): 494
Şehzâde Ahmed: 107
Şehzâde Alemşah: 183
Şehzâde Bâyezid (Kanuni'nin oğlu): 196
Şehzâde Camii minaresi: 122
Şehzâde Ertuğrul: 324
Şehzâde İbrahim: 108
Şehzâde İsa: 233
Şehzâde Mehmed: 107, 255
Şehzâde Murad: 107
Şehzâde Mustafa: 195, 523
Şehzâde Osman: 108
Şehzâde Sultan Mehmed (Kanunî'nin oğlu): 192
Şehzâdebaşı (Semt): 211
Şehzâdebaşı Camii: 193, 212
Şekâ'ik-i Nu'mâniye: 173, 185, 189, 206
Şeker-zâde: 114, 262, 428
Şekûr (Es. Hu.): 71
Şem'î: 302
Şem'î Çelebi: 425
Şemseddin Efendi (Rumeli kazaskeri): 104
Şemseddin Sami: 59
Şems-i Leylân: 193
Şemsi Paşa: 116, 204
Şemsipaşa Camii: 204
Şemsü'l-Ma'arifi'l-Kübrâ: 74
Şemsüddin Efendi (Sadrazam): 104
Şerafeddin Ebu Ubeydullah b. Ebu Sa'id: 74
Şerafettin Uğurlutekin: 524
Şerbetçi Ali: 309
Şerbetçi Emin: 262
Şeref Hanım: 278, 293, 297
Şerefiye: 80, 82
Şerh-i Mesnevî: 344, 452
Şerhu'l-Akâidi'l-Adudiyye: 517
Şerhu't-Tekâvim: 34
Şerif Efendi (Şeyhülislâm Esat Efendi-zâde): 101, 252, 481
Şerife Aişe: 465
Şerif-zâde Efendi: 289
Şevket Kutkan: 365
Şevki Muhiddin Çanga: 364
Şevki Sevgin (Neyzen): 343
Şevki: 343, 364
Şeyh Abdullah Ef.: 418
Şeyh Abdullah Kaşgâri: 418
Şeyh Abdülhakim'in kızı: 322
Şeyh Ahmed Nakşbendi: 432
Şeyh Alaeddin: 221
Şeyh Ali Kemâlî: 416
Şeyh Bedreddin Simâvî: 167
Şeyh Câhidî Ahmet Efendi: 417
Şeyh Cemaleddin Halvetî: 181
Şeyh Elif Efendi: 326
Şeyh Gâlib: 250, 267, 268, 269, 423, 427
Şeyh Hamdullah: 157, 180
Şeyh Hasan Zarifî: 524
Şeyh Hüsameddin Efendi Türbesi: 484
Şeyh Hüseyin Lâmekânî Efendi: 214
Şeyh İsa Efendi: 444
Şeyh Kasım: 265
Şeyh Kırimî Ahmet Ef.: 418
Şeyh Ma'nevî Efendi: 418
Şeyh Mehmet Dede: 293
Şeyh Mehmet Fahri Efendi: 434
Şeyh Murad Ef.: 438
Şeyh Muratefendi Tekkesi: 472
Şeyh Muslihiddin Mustafa Efendi: 418
Şeyh Muslihiddin Sirûzî (= Sirozlu): 186
Şeyh Nazmî Efendi: 219
Şeyh Seyyid Alaeddin Ef.: 408
Şeyh Seyyid Çelebi Hafız Efendi: 267
Şeyh Seyyid Nureddin Efendi (KMP.): 480
Şeyh Seyyid Yusuf Kutbiddin: 480
Şeyh Sücâ Karamanî Mescidi: 190
Şeyh Vefa: 180
Şeyh-zâde Seyyid İsmail Ağa: 251
Şeytan: 29
Şifâ (İbn Sina'nın Kitabı): 98

Şifa tasları: 82
Şinasi Tekin: 356, 394
Şinasî: 291, 296, 299, 491
Şiraz: 48, 152
Şu'ayb: 309
Şu'urî: 230
Şükrî (Silitreli): 196
Şükrî: 52, 94, 162, 309, 311
Şürbî: 288

T

Tâ'ib: 238
Tab'î Efendi: 212
Tacettin Er: 373
Tacüddin: 268
Tahir Efendi: 248, 280
Tahir Efendi (Eşref'den): 144, 315
Tahir Efendi (Şeyhülislâm Kadızade Mehmet Tahir Ef.): 103
Tahir Kudsî: 313
Tahir Olgun: 316, 324, 328, 329, 331, 332, 333, 334, 335, 337, 338, 339, 340, 345, 445, 476
Tahir Yakupoğlu: 370
Takımadalar: 44
Takvîmü't-Tevârih: 168
Tal'at (Üsküdarlı): 141, 311, 312, 314, 316, 320, 321, 322, 325, 326, 328, 329, 330, 379, 406, 407, 408, 409, 411, 446, 481
Talat Efendi Mezarlığı (Alanya): 313
Talat Halman: 399
Tâlib: 96, 98, 103, 106, 107, 108, 109, 142, 272, 279, 283, 289, 290, 293, 294, 295, 296, 313, 418, 427, 430, 448, 452, 455, 478, 479, 480
Tâlib (= Bursevi): 225, 226, 229, 231, 233
Tâlib (Bosnalı): 418
Tâlibî: 93, 168, 169, 207, 208
Tamburi Cemil Bey: 150
Tanbûrî Zeki: 295, 430
Tarih Çevirme Kılavuzu: 519
Tarih-i 'Ata: 503
Tarih-i Kadim-i Mısrıyyin ve Asâr-ı Bedâyi-i Akdamin: 59
Tarihu'l-Hûlefa: 79
Tarikatçı: 430
Tarsus Belediye Meclisi: 372
Tarsus kuyusu: 365
Tarsus: 156, 365, 371, 372
Taşköprî-zâde İsamüddin Ebu'l-Hayr Ahmed Efendi: 417
Taşköprî-zâde Kemal Ef.: 207
Tavas: 153, 327, 482
Tavşanağa Türbesi (Edirne): 224
Tayyar Paşa: 104, 268, 269
Tazarru'at: 193
Tebriz: 126, 193
Tefsir: 31, 78
Tefsiru Ayeti'l-Kürsî: 519
Tefsiru Ebced Mine'l-Kenzi'l-Mezkûrîn: 30
Tefsiru Ebced: 27, 33
Tekirdağ: 139
Tenzile Erdoğan: 398
Tertibü'l-Cemîl: 418
Testereci-zâde Eyyubî Mehmet Efendi: 437
Tevârih-i Manzume-i Hâşimî: 509
Tevfik Paşa (Sadrazam): 327
Tevfik: 107, 133, 251, 252, 253, 288, 310, 326
Tevrat: 43, 50
Tevvâb (Es. Hu.): 32, 33, 71
Tezkiretü'l Bünyan: 66
Thera: 44
Thoth: 49
Tıflıdil Hanım: 323
Tıflî: 224
Tıp Felsefesi ve Etiği: 83
Tırsî: 147
Tiflis: 470
Tîğî: 202
Timur: 167
Tire: 208
Tîrî: 208
Tirmizî: 163
Tokadî Emin Muhammet Efendi: 243
Tokadî-zâde Sekip Bey: 333
Tokat: 132, 422
Toklu İmam Halil Efendi: 245
Topal Osman: 113, 249
Tophane: 216
Topkapı (Sarayı): 237
Topkapı Mezarlığı (İst.): 249, 272, 277, 279, 311
Toptan-zâde Haydar Gani Bey (Rumeli Beylerbeyi): 89
Torbalı Dede: 524
Tosun Paşa: 247
Trabzon: 325
Trabzonlu E. Hilmi: 447
Tuhfe-i Âsım: 137, 269
Tunus: 14, 240, 270, 280, 423, 483
Tunusbağı (Üsküdar): 227
Turan kasabası: 323
Turan Yazgan: 360
Turgut Özal (8. Cumhurbaşkanı): 391
Turhal: 481
Turhan Hatice Sultan: 418
Türabî: 293
Türbebaşı: 267
Türbe-i Aşçı Başı: 278
Türk Dünyası: 63, 374
Türk Kültürü: 391
Türk Ocağı haziresi: 318
Türk-İslam Düşüncesi Tarihi: 403
Türk-İslam Eserleri Müzesi: 303
Türk-İslâm Musikisinde Ebced Notası: 81
Türkmenler: 391

U

Ubeydi Çelebi: 201
Ugarit: 43
Ugaritler: 45
Uğur Derman: 26, 106, 341, 349, 351
Uğur Eczanesi: 341, 383
Uhnuh: 49
Ula (Muğla): 484
Uluborlu Bülbül (Alemdar) Camii

(Isparta): 326
Ulucami (Erzurum): 217, 303
Ulucami (Kütahya): 315
Uluslar arası Mevlana Vakfı Konya Şubesi: 496
Ulvî: 22, 116, 128, 203, 204, 205, 404
Umm-i dünya (Mısır): 259
Umria: 43
Umumî Kütüphane: 310
Unkapanı caddesi: 173, 184
Urmiyeli Safiyüddin: 80
Urumiye gölü: 47
Usûl-i Cezâiyye (Devâ-i Bölümü): 59
Usûl-i Tenkid ve Tertip: 59
Uşşakî-zâde Baki: 219
Utku Ongun: 110
Uykucu Dede: 131
Uyunî: 487
Uyvar Kalesi: 226
Uzun Hasan: 160, 177
Uzunçarşı: 78, 160
Uzunköprü (Ergene): 168
Uzunşüca Camii: 487

Ü

Üçbaş Mescidi: 189, 417
Üçşerefeli Camii (Edirne): 167
Üftâde-zâde (Bursalı): 114, 117, 118, 227, 486
Ümmi Sinan-zâde Hasan Efendi: 483
Ümmigülsüm: 253
Ünzile Büşra Ateş: 389
Üryanî Ali Efendi: 232
Üryanî-zâde Ahmet Ef.: 232
Üsküdar: 17, 118, 129, 176, 217, 227, 239, 246, 274, 299, 301, 305, 471, 484, 486
Üsküp (Yugoslavya): 203, 266, 318

V

Va'di Efendi: 485
Va'dî: 136
Vâcid (Es. Hu.): 71
Vâcid: 238
Vahdetî (Bağdatlı): 209, 486
Vahhâb (Es. Hu.): 71, 159, 252, 356, 429, 479, 515
Vâhid (Es. Hu.): 56, 71
Vahyi: 277
Vak'anüvis Es'ad: 90, 108, 122, 264, 265, 268, 272, 273, 275, 276, 279, 280, 285, 286, 293, 425, 452, 458, 459, 462, 494, 500, 524
Vak'anüvis Nuri Beyzade Nebil Bey: 269
Vâkıf: 285, 342
Vakit Gazetesi: 79, 378, 404
Vali (Es. Hu.): 71
Vali (Yenipazarlı): 205
Valide Sultan: 133, 266, 431, 471
Valide Sultan Camii: 471, 474, 483, 492
Valide Sultan Camii haziresi: 267, 268, 269, 271
Vani Mehmet Efendi: 420
Vardar Nehri (Üsküb): 203
Vâris (Es. Hu.): 33, 71
Varna (Bulgaristan): 284
Varşova: 330
Vasfi: 107, 419
Vâsıf (= Enderunlu Osman Ef.): 274, 283, 289
Vâsıf: 231, 275, 278, 283, 289, 316
Vâsıf-zâde: 283
Vâsi' (Es. Hu.): 71
Vecdi: 151
Vedûd (Es. Hu.): 32, 71, 167, 185, 191, 224, 296, 371
Vefa semti: 173
Vehbî Dede: 233
Vehbi-zâde: 263
Vekil (Es Hû.): 71
Velî (Es. Hu.): 71
Veli Dede Dergâhı (Edirne): 248
Veli Efendi (Haleb kadısı): 106
Veli Paşa (Rumeli Beylerbeyi): 162
Veliyüddin oğlu Şemseddin Ahmed Paşa: 171
Veliyyû't-Tevfik: 328
Vesiletü'n-Necât: 377
Veysel Karanî: 314
Veysî (Üsküb Hakimi): 426
Veysî: 210, 215
Virat Medresesi: 518
Viyana: 139
Vücûdî: 212, 522

Y

Yadigar Bilgin: 120
Yahya: 103, 107, 214, 276, 340, 382, 417, 450
Yahya Beg Efendi (Sadrı Rum): 427
Yahya Dede: 228
Yahya Efendi: 302
Yahya Efendi (Beşiktaş): 200
Yahya Efendi (Beşiktaşlı müderris): 417
Yahya Efendi Türbesi (Beşiktaş): 317
Yahya Kemal Beyatlı: 330, 381
Yahya Paşa: 178
Yahya Tevfik Efendi (Şeyhülislâm): 266
Yahyapaşa Camii (Yugoslavya): 183
Yahyapaşa Mescidi: 232
Yakın Doğu: 42
Yakubî yazı: 47
Yakup Ağa: 175
Yakup Paşa (Bursa kadısı): 173
Yakupağa Tekyesi (Aksaray): 175
Yakut (= İsmail Yakıt): 17, 23, 110, 112, 114, 119, 120, 122, 126, 127, 128, 134, 135, 138, 139, 140, 141, 143, 147, 159, 163, 349, 350, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361,

362, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 382, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 439, 441, 445, 446, 447, 449, 453, 457, 478, 496, 525, 526, 534
Yakut'tan Tarihler: 138
Yaman Dede: 55, 341
Yan Molla: 258
Yanık (Kalesi): 123, 522
Yanya (Yunanistan): 318, 323
Yanyalı Es'ad Ef.: 129
Yâsin: 343
Yaşar Akdoğan: 24, 351
Yaşar Aydemir: 369
Yaşar Nuri Öztürk: 400
Yaşmakçı-zâde Abdullah Efendi: 240
Yaver: 243
Yavsı Muhyiddin Efendi (Şeyhülislâm Ebusuud'un babası): 416
Yazılı Medrese: 199
Yedi Emirler haziresi (Silivrikapı): 445
Yeğen Mehmet Paşa: 252
Yemezzade Süleyman Rüşdî: 275
Yeni Eflatuncu: 50
Yeni Valide Sultan Çeşmesi (Üsküdar): 471
Yenicami (Eminönü): 132
Yenicami Sebili (İstanbul): 132
Yeniçeri Ocağı: 280
Yenikapı Mevlevihanesi: 220, 277, 296, 341
Yeni-Pazar: 252
Yenişehirli Beliğ: 245
Yerkuyı: 126
Yesârî-zâde (Mustafa İzzet): 284
Yesrib: 122, 452
Yezdan: 142, 271, 288, 290, 397, 402, 493
Yıldız Sarayı Camii (İstanbul): 314
Yılmaz Öztuna: 359
Yorgaki: 59
Youschkevich (A.P.): 47
Yugoslavya: 17, 132, 183, 185, 186, 194, 203, 232, 266, 318
Yunanca: 28, 43, 48
Yunanî: 43, 47
Yunanistan: 17, 318
Yunus (Efendi): 162, 358, 361, 417
Yunus Gürel: 358
Yunus Kaya: 361
Yunus Suresi: (62) 162
Yusuf (Efendi): 262
Yusuf (Ziya) Paşa: 97, 269
Yusuf Azemun (Azeri şair): 146
Yusuf Cemil Ararat: 340
Yusuf Efendi (Şeyh): 161
Yusuf Halaçoğlu: 140
Yusuf Mardin: 380, 390
Yusuf Mazhari: 58
Yusuf Paşa: 235, 251
Yusuf Paşa (Ma'den Emini): 436
Yusuf Paşa (Urfa Valisi): 440
Yusuf Ziya Ortaç: 413
Yusuf Ziya Öksüz (Doç. Dr.): 387
Yusufistan: 278
Yusufpaşa Medresesi (İstanbul-Aksaray): 132
Yusufpaşa Semti (İst.): 443
Yusuf-Yakup (Yakıt): 384
Yuşa Camii (Beykoz): 285
Yümni: 235
Yümnî (Mehemmed Çelebi): 342

Z

Zâ'ik: 378
Zâ'im (Es. Hu.): 32
Zâhir (Es. Hu.): 71
Zâkirbaşı Gazi Mahmut Efendi: 317
Zal Mahmut Paşa Camii: 151
Zalmahmutpaşa Camii Türbesi Çeşmesi (Eyüp): 194
Zamirî: 228
Zarif: 105
Zarifî: 106, 524
Zâti: 242
Zecrâ: 452
Zekeriya Efendi (Şeyhülislâm): 416
Zekeriyyâ Efendi: 207
Zeliha Yakıt: 386
Zenbilli Alî Cemalî Efendi: 154, 180
Zerdüşlük: 50
Zeyne'l-Abidin: 69
Zeyneb Hânım: 268
Zeynep Fulya Aday: 110
Zeynep Karahan: 343
Zeynep Sırma Gülân: 393
Zeynep Taş: 134
Zeyrek-zâde: 105
Zeytunburnu İlçesi: 193
Zihnî: 248, 271, 301
Zilli (Evliya Çelebi'nin babası): 198
Zincirlikuyu Çeşmesi: 227
Ziver (H. XI. Asır): 220
Ziver (H. XIII. Asır): 133, 286, 298, 434, 444
Ziya Efendi: 489
Ziya Paşa: 16, 144, 292, 303, 305, 306, 308, 363, 429, 473
Zü'l-Celâli ve'l-İkrâm (Es. Hu.): 71, 72, 161
Zü't-Tavl (Es. Hu.): 32
Zübeyde Hanım: 407
Zühdî: 304
Zühdi Bey: 480
Zülâlî: 250

II- TARIHLER İNDEKSI

Hicri Tarihler

54: 153
70: 153
77: 153
80: 153
89: 153
90: 153
150: 153
164: 153
179: 153
193: 70, 416
204: 153
241: 153
261: 165, 417
470: 56, 490
561: 89
562: 166
585: 416
591: 69
604: 56, 166
615: 166
672: 56, 87, 166, 416
673: 453
691: 417
699: 254
704: 166
726: 169, 255
727: 166
730: 459
761: 169, 255
762: 123, 166
774: 166, 417
791: 152, 166, 255
793: 167
803: 167
812: 523
816: 255
818: 89
823: 167
824: 255
832: 520
833: 167, 417
834: 167, 417
835: 520
841: 167
842: 168
843: 168, 417
847: 255
848: 93, 255
850: 174
851: 167
852: 168
853: 120, 168
855: 169, 255
856: 128, 170
857: 137, 171, 172, 173, 423
860: 175
861: 175
863: 174, 175
865: 175
866: 175
867: 175
871: 175
872: 176
873: 176
874: 176
876: 161, 176
877: 111, 176
878: 118, 160, 177
879: 177
880: 177, 416
881: 450
882: 177
883: 153, 177
884: 178, 417
885: 154, 178, 417
886: 157, 178, 256, 417
887: 178
889: 151, 179
890: 155, 179
891: 155, 179
892: 179
893: 156, 180, 419
894: 143, 180
895: 180
896: 180, 419
897: 156, 157, 180, 181
898: 160, 181
899: 155, 181
900: 181
901: 182
902: 182
903: 115, 158, 182
904: 182
905: 157, 182
906: 182
907: 182
908: 183
909: 183
910: 128, 183, 416
911: 183
912: 183, 417
913: 183, 422
914: 184, 451
915: 184
916: 89, 184
917: 184
918: 115, 184, 256, 421
919: 185
920: 185, 416
921: 185
922: 123, 185, 419
923: 185, 186
924: 186
925: 186
926: 115, 186, 256
927: 186
928: 187
929: 123, 187
930: 187
931: 187
932: 154, 187
933: 187
934: 156
935: 115, 188
936: 115, 188, 189
937: 189
938: 189
939: 189
940: 115, 155, 189, 190
941: 152, 190
942: 95, 190, 421
943: 190
944: 190, 420
945: 191
946: 191
947: 94, 191
948: 156, 191
949: 192
950: 192
951: 158, 192
952: 116, 192
953: 123, 158, 193
954: 126, 193
955: 193, 431
956: 107, 194
957: 116, 194
958: 151, 194
959: 88, 116, 195, 426
960: 119, 195
961: 116, 195
962: 120, 195, 454
963: 195
964: 123, 161, 196, 450
965: 196
966: 128, 140, 196
967: 196
968: 197
969: 197
970: 197
971: 149, 197, 198
972: 137, 156, 198, 422
973: 152, 198
974: 198, 199, 256, 422, 428
975: 120, 199
976: 199
977: 200
978: 200
979: 200
980: 201
981: 113, 201
982: 93, 154, 157, 201, 202
983: 202
984: 202
985: 129, 202, 420
986: 88, 203
987: 119, 132, 203
988: 128, 129, 204
989: 204
990: 122, 140, 204, 205, 420
991: 205
992: 205
993: 205
994: 157, 205, 420
995: 116, 206
996: 206
997: 206
998: 116, 206, 420
999: 206, 428
1000: 161, 206, 207, 319
1001: 207
1002: 156, 207
1003: 93, 123, 161, 207, 208, 484
1004: 132, 208
1005: 106, 208
1006: 208, 424
1007: 116, 140, 162, 209
1008: 117, 209, 210, 486
1009: 210
1010: 210, 443
1011: 210
1012: 210, 416, 418, 504, 507, 508
1013: 210, 426
1014: 162, 211
1015: 124, 211
1016: 103, 211, 462, 463, 500, 501, 502
1017: 211
1018: 211, 423, 425
1019: 212
1020: 212
1021: 154, 212, 486
1022: 212